

DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

**GMINA TYCZYN
2025**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE	5
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKO - GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	8
PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY	11
RYNEK ALKOHOLOWY	13
DZIAŁALNOŚĆ GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	14
SZKOLENIA CZŁONKÓW GKRPA	15
WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY	15
PRZESTĘPCZOŚĆ	17
ZASTOSOWANE METODY BADAWCZE	19
PROBLEMATYKA BADANIA	20
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	21
GRUPA BADANA	21
CEL BADANIA	22
PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW W KONTEKŚCIE UZALEŻNIEŃ	23
PRZEMOC DOMOWA	25
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE	27
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA	31
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	32
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE - UZALEŻNIENIE OD GIER HAZARDOWYCH	34
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE – ZABURZENIA ODŻYWIANIA	37
POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY TYCZYN	38
BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH	40
WYNIKI BADANIA	41
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY	46
CEL BADANIA	46
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ	46
WYNIKI	47
RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI	47
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	50
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	56
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	58

SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ	61
PRZEMOC ORAZ CYBERPRZEMOC	69
CZAS WOLNY	74
PODSUMOWANIE	75

WSTĘP

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w Gminie Tyczyn stanowi kluczowy element w rozpoznawaniu oraz przeciwdziałaniu problemom dotyczącym zarówno dorosłych mieszkańców, jak i dzieci oraz młodzież. W obliczu szybko zmieniających się realiów społeczno-kulturowych lokalna społeczność mierzy się z wyzwaniami, które wymagają systemowego podejścia i szczególnej troski. Niniejsze opracowanie to kompleksowa analiza skali oraz charakteru problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych (alkohol, papierosy, narkotyki, dopalacze), uzależnieniami behawioralnymi oraz zjawiskami towarzyszącymi, takimi jak przemoc domowa czy cyberprzemoc.

Podstawowym zadaniem diagnozy jest dostarczenie wiarygodnych danych, które umożliwią skuteczne planowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i wspierających osoby oraz rodziny zmagające się z problemami uzależnień. Analiza wyników badań ankietowych, połączona z przeglądem statystyk, pozwala lepiej uchwycić potrzeby mieszkańców i wskazać te obszary, w których interwencja jest najbardziej pilna.

Gmina Tyczyn jako odpowiedzialny samorząd, przyjmuje podejście całościowe do problematyki uzależnień, angażując instytucje oraz dostępne zasoby w budowanie zdrowego, świadomego i odpornego społeczeństwa. Dokument ten wyznacza fundament do tworzenia programów i strategii, które nie tylko ograniczają ryzyko uzależnień, ale również wspierają zdrowy styl życia i rozwój lokalnej wspólnoty.

Raport prezentuje wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w trzecim kwartale 2025 roku. Obejmuje on najważniejsze zagadnienia związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, narkotyków i dopalaczy, uzależnieniami behawioralnymi oraz postawami społecznymi wobec tych zjawisk. Dane uzyskano w ramach anonimowych badań ankietowych zrealizowanych w Gminie Tyczyn wśród trzech grup: dorosłych mieszkańców, pracowników instytucjonalnych oraz dzieci i młodzieży szkolnej.

DANE DEMOGRAFICZNE

Szczegółowe dane demograficzne pozyskane z Urzędu Stanu Cywilnego w Gminie Tyczyn na dzień 31.12.2024 roku prezentuje poniższe zestawienie:

1. Liczba mieszkańców Gminy
  - a. 2022: 10961
    - w tym kobiet: 5571
    - w tym mężczyzn: 5390
  - b. 2023: 11042
    - w tym kobiet: 5604
    - w tym mężczyzn: 5438
  - c. 2024: 11106
    - w tym kobiet: 5649
    - w tym mężczyzn: 5475
2. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (31.12.2024): 2377
  - a. w tym kobiet: 1157
  - b. w tym mężczyzn: 1220
3. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (31.12.2024): 6649
  - a. w tym kobiet: 3162
  - b. w tym mężczyzn: 3487
4. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (31.12.2024): 2080
  - a. w tym kobiet: 1335
  - b. w tym mężczyzn: 745
5. Liczba małżeństw zawartych przez mieszkańców Gminy:
  - a. 2022: 103
  - b. 2023: 81
  - c. 2024: 70
6. Liczba orzeczonych rozwodów mieszkańców Gminy:
  - a. 2022: 32
  - b. 2023: 25
  - c. 2024: 20
7. Liczba mieszkańców Gminy (31.12.2024)

- a. stanu wolnego (kawaler/panna): 4338
  - b. stanu wolnego (wdowiec/wdowa): 649
  - c. stanu wolnego (po rozwodzie): 419
  - d. w związku małżeńskim: 5342
8. Liczba urodzeń żywych w roku 2024: 81
- a. w tym chłopcy: 42
  - b. w tym dziewczynki: 39
9. Liczba urodzeń żywych w roku 2023: 100
- a. w tym chłopcy: 52
  - b. w tym dziewczynki: 48
10. Liczba urodzeń żywych w roku 2022: 111
- a. w tym chłopcy: 56
  - b. w tym dziewczynki: 55
11. Liczba zgonów w roku 2024: 90
- a. w tym mężczyźni: 56
  - b. w tym kobiety: 44
12. Liczba zgonów w roku 2023: 103
- a. w tym mężczyźni: 45
  - b. w tym kobiety: 58
13. Liczba zgonów w roku 2022: 99
- a. w tym mężczyźni: 56
  - b. w tym kobiety: 43

Sytuacja demograficzna Gminy Tyczyn w ostatnich latach charakteryzuje się stopniowym, ale wyraźnym wzrostem liczby mieszkańców. Z roku na rok obserwuje się niewielki przyrost ludności, co świadczy o stabilnym rozwoju demograficznym gminy. W strukturze płciowej występuje nieznaczna przewaga kobiet nad mężczyznami, jednak proporcje te pozostają zrównoważone i nie wskazują na istotne dysproporcje.

Pod względem wieku, największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym, co oznacza, że gmina dysponuje stosunkowo dużym potencjałem aktywności zawodowej. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym również jest znaczący, co wskazuje na stabilną liczbę dzieci i młodzieży, a tym samym na potrzebę utrzymania odpowiedniego poziomu usług

edukacyjnych i opiekuńczych. Jednocześnie zauważalny jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co może w kolejnych latach skutkować zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne i opiekuńcze dla seniorów.

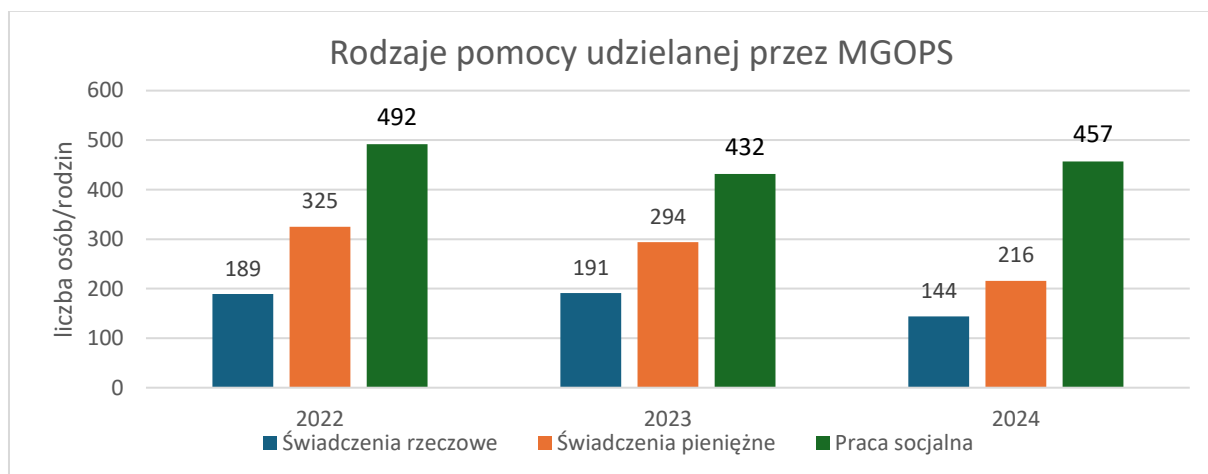
Warto zwrócić uwagę na spadek liczby zawieranych małżeństw, który utrzymuje się od kilku lat. Jednocześnie maleje liczba rozwodów, co może świadczyć o większej stabilności związków małżeńskich, ale również o zmianach w podejściu mieszkańców do formalizowania relacji. Struktura stanu cywilnego mieszkańców wskazuje, że ponad połowę stanowią osoby pozostające w związkach małżeńskich, przy jednoczesnej znaczącej grupie osób stanu wolnego.

W zakresie ruchu naturalnego widoczny jest niepokojący trend spadkowy liczby urodzeń. W ciągu ostatnich trzech lat liczba nowo narodzonych dzieci systematycznie maleje, co może w przyszłości wpłynąć na zmniejszenie populacji w wieku szkolnym oraz na proces starzenia się społeczności lokalnej. Równocześnie zmniejsza się liczba zgonów, co świadczy o poprawie warunków życia i opieki zdrowotnej.

Podsumowując, Gmina Tyczyn utrzymuje stabilną sytuację demograficzną, z łagodnym wzrostem liczby mieszkańców i równowagą płci, jednak zauważalne są symptomy starzenia się populacji oraz spadku liczby urodzeń. W dłuższej perspektywie zjawiska te mogą wpływać na lokalny rynek pracy, strukturę społeczną oraz potrzeby w zakresie polityki rodzinnej i senioralnej.

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKO - GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba rodzin ogółem	300	268	284
W tym rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	8	9	11

Powody przyznawania pomocy społecznej (liczba osób)			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Niepełnosprawność	138	128	105
Bezrobocie	229	199	84
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	197	166	154
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	90	99	77
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	91	95	92
Alkoholizm	8	17	16
Inne	60	5	8

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Pracuje	62	64	46

Pracuje dorywczo	0	0	0
Nie pracuje	4	2	0
Studiuje	4	3	3
Na rencie	11	10	8
Na emeryturze	45	47	39
Na zasiłku dla bezrobotnych	0	1	0
Bezrobotny, bez prawa do zasiłku	104	93	77
Inne	36	35	35

Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w ostatnich trzech latach charakteryzuje się stopniowym zmniejszaniem liczby rodzin objętych wsparciem. Spadek ten może świadczyć o poprawie sytuacji materialnej i społecznej mieszkańców, ale także o rosnącej samodzielności części gospodarstw domowych. Jednocześnie wśród osób korzystających z pomocy systematycznie występują rodziny z problemami uzależnień, których liczba, choć niewielka, wykazuje tendencję wzrostową, co może wskazywać na utrzymujący się charakter tego zjawiska w lokalnym środowisku.

W strukturze powodów udzielania wsparcia dominują problemy typowe dla obszarów o stabilnej, lecz nie w pełni zrównoważonej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Najczęściej pomoc przyznawano z powodu bezrobocia, ubóstwa, długotrwałej choroby i niepełnosprawności. Zauważalny jest jednak wyraźny spadek liczby osób wspieranych z powodu braku zatrudnienia, co można interpretować jako efekt korzystnych zmian na lokalnym rynku pracy lub wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców. Jednocześnie utrzymuje się stosunkowo wysoki odsetek osób zmagających się z problemami zdrowotnymi i niepełnosprawnością, co wymaga kontynuowania działań o charakterze opiekuńczym i rehabilitacyjnym.

Wśród odbiorców pomocy społecznej przeważają osoby w wieku produkcyjnym, które często borykają się z trudnościami ekonomicznymi mimo posiadania zatrudnienia. Z roku na rok maleje liczba osób pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia, natomiast niewielkie, ale stabilne grupy stanowią emeryci i renciści. Można zatem przypuszczać, że pomoc społeczna koncentruje się głównie na rodzinach o niskich dochodach oraz na osobach starszych

i niepełnosprawnych, dla których wsparcie materialne i usługowe stanowi istotny element bezpieczeństwa socjalnego.

Analiza rodzajów udzielanej pomocy wskazuje, że w gminie największy zasięg ma praca socjalna, której znaczenie systematycznie rośnie. Coraz mniejsza liczba rodzin korzysta natomiast ze świadczeń pieniężnych i rzeczowych, co może oznaczać przesunięcie akcentu w kierunku działań aktywizujących i wspierających samodzielność beneficjentów. Takie ukierunkowanie pracy ośrodka pozwala nie tylko na doraźne zaspokojenie potrzeb, lecz także na budowanie trwałych mechanizmów wychodzenia z trudnych sytuacji życiowych.

W ramach systemu wsparcia funkcjonuje również Punkt Konsultacyjny Pomocy Rodzinie, oferujący bezpłatną pomoc psychologiczną dla mieszkańców gminy. Dyżur psychologa odbywa się w każdy czwartek w godzinach 15:00–19:00, co umożliwia skorzystanie ze wsparcia zarówno osobom pracującym, jak i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Punkt stanowi istotny element lokalnej sieci pomocowej.

Podsumowując, działalność MGOPS w ostatnich latach wskazuje na stabilizację liczby osób korzystających z pomocy przy jednoczesnym wzroście znaczenia pracy socjalnej. Zmniejszająca się liczba świadczeń finansowych i rzeczowych może świadczyć o pozytywnych zmianach w strukturze potrzeb mieszkańców, jednak utrzymujące się problemy zdrowotne, ubóstwo oraz występowanie uzależnień wymagają dalszego wsparcia i kompleksowych działań profilaktycznych.

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY

Liczba założonych Niebieskich Kart			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem NK	20	21	27

Instytucje zakładające Niebieskie Karty w 2023 roku:	
Nazwa instytucji:	Liczba kart:
Policja	19
Placówki edukacyjne	2

Liczba incydentów związanych z przemocą domową zgłoszonych w latach:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	20	21	27
Liczba osób doznających przemocy domowej, którym udzielono pomocy:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	44	45	88
Kobiety	18	19	27
Mężczyźni	3	1	6
Dzieci (do 18 r.ż.)	23	25	55
Liczba osób stosujących przemoc domową, wobec których podjęto działania:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	24	25	43
Kobiety	4	2	8
Mężczyźni	20	23	35
Liczba interwencji Zespołu Interdyscyplinarnego w związku z przemocą domową:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	20	21	27
Liczba rodzin objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego z powodu przemocy domowej:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	23	24	36

Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego:			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem	19	22	35

Rodzaje udzielonej pomocy osobom doznającym przemocy domowej w 2024 roku:	
Rodzaj pomocy:	Liczba osób:
Pomoc psychologiczna	9
Pomoc prawna	0
Pomoc materialna (np. zakwaterowanie, żywność):	11
Inne	33

W Gminie Tyczyn w ostatnich trzech latach obserwuje się wzrost liczby przypadków przemocy domowej oraz zakładanych Niebieskich Kart. Zjawisko to nasila się, co może wynikać zarówno ze wzrostu liczby incydentów, jak i z większej świadomości mieszkańców oraz skuteczniejszego reagowania instytucji. Zdecydowaną większość procedur inicjuje Policja, co potwierdza jej centralną rolę w systemie przeciwdziałania przemocy. Coraz częściej jednak w działania włączają się również placówki edukacyjne, które odgrywają istotną rolę w identyfikowaniu przemocy wobec dzieci.

W 2024 roku znacząco zwiększyła się liczba osób, którym udzielono pomocy – niemal dwukrotnie więcej niż w roku poprzednim. Wśród doznających przemocy dominują kobiety i dzieci, co potwierdza, że przemoc najczęściej dotyka najsłabszych członków rodziny. Zwraca uwagę także wzrost liczby mężczyzn zgłaszających przemoc wobec siebie, co może świadczyć o rosnącej gotowości do ujawniania takich sytuacji.

Podsumowując, dane wskazują na coraz skuteczniejsze reagowanie służb na zjawisko przemocy domowej i rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej, jednak równocześnie uwidaczniają potrzebę dalszego wzmocnienia systemu wsparcia – zwłaszcza poprzez uruchomienie programów dla sprawców oraz poszerzenie oferty pomocy prawnej i psychologicznej dla ofiar.

RYNEK ALKOHOLOWY

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
do spożycia poza miejscem sprzedaży:			
do 4,5%	18	18	18
od 4,5% do 18%	17	17	17
powyżej 18%	17	18	17
do spożycia w miejscu sprzedaży:			
do 4,5%	5	5	6
od 4,5% do 18%	4	4	5
powyżej 18%	5	5	6

Rynek alkoholowy w Gminie Tyczyn w ostatnich latach pozostaje stabilny, z niewielkimi zmianami w liczbie punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Liczba miejsc oferujących alkohol do spożycia poza lokalem utrzymuje się na zbliżonym poziomie, co świadczy o braku istotnych zmian w dostępności tego rodzaju sprzedaży detalicznej. Nieznaczne różnice dotyczą sprzedaży trunków o wyższej zawartości alkoholu – liczba punktów oferujących napoje powyżej 18% waha się jedynie o jeden lokal w poszczególnych latach, co wskazuje na utrzymujący się popyt, ale też kontrolowaną politykę wydawania zezwoleń.

W przypadku punktów przeznaczonych do spożycia alkoholu na miejscu, czyli głównie lokali gastronomicznych, obserwuje się niewielki wzrost liczby zezwoleń. W 2024 roku przybyło po jednym punkcie w każdej z kategorii, co może świadczyć o ożywieniu lokalnej gastronomii i większym zainteresowaniu mieszkańców oraz turystów korzystaniem z tego typu usług.

Ogólnie struktura rynku alkoholowego w gminie jest zrównoważona i nie wskazuje na nadmierny wzrost dostępności alkoholu. Utrzymywanie podobnej liczby punktów sprzedaży w kolejnych latach może świadczyć o skutecznej kontroli ze strony władz samorządowych oraz stabilnej sytuacji gospodarczej w tym sektorze

DZIAŁALNOŚĆ GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

GKRPA			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogólne posiedzenia Komisji	12	16	18
Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej	45	43	46
Przeprowadzono rozmowy z osobami uzależnionymi w celu motywowania do leczenia	45	43	46
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	10	15	13
Działalność Komisji interwencyjno-motywującej			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Wniosków o leczenie odwykowe	13	12	26
Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	14	16	23
Wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	14	10	12

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Tyczyn w ostatnich latach wykazuje wzrost aktywności i intensyfikację działań interwencyjno-motywujących. Z roku na rok rośnie liczba posiedzeń komisji, co świadczy o systematycznym zaangażowaniu w rozwiązywanie problemów uzależnień oraz o zwiększonej liczbie zgłaszanych przypadków wymagających interwencji.

Komisja regularnie prowadzi rozmowy z osobami uzależnionymi, motywując je do podjęcia leczenia odwykowego. Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba spotkań i rozmów potwierdza stałą potrzebę wsparcia w tym zakresie. W ostatnim roku wzrosła również liczba wniosków o leczenie odwykowe oraz zleceń badań przez biegłych sądowych, co może oznaczać większą skuteczność w identyfikowaniu i kierowaniu osób uzależnionych do specjalistycznej pomocy.

Komisja prowadzi także kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych, które są istotnym elementem profilaktyki i nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących sprzedaży alkoholu. Ich liczba utrzymuje się na stabilnym poziomie, co świadczy o konsekwentnym monitorowaniu rynku alkoholowego.

Podsumowując, GKRPA w Tyczynie działa w sposób aktywny i konsekwentny. Zwiększona liczba posiedzeń, wzrost wniosków o leczenie oraz regularne kontrole punktów sprzedaży

potwierdzają skuteczność i zaangażowanie Komisji w ograniczanie problemów wynikających z nadużywania alkoholu oraz we wzmacnianie działań profilaktycznych na terenie gminy.

SZKOLENIA CZŁONKÓW GKRPA

	Liczba szkoleń:
2022	1
2023	0
2024	1

Działalność szkoleniowa członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Tyczyn, ma pozytywny i praktyczny charakter. Odbывające się szkolenia, realizowane w 2022 i 2024 roku, świadczą o dbałości o stały rozwój kompetencji członków Komisji oraz o potrzebie doskonalenia wiedzy z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i pracy interwencyjnej.

Regularne uczestnictwo w tego typu spotkaniach pozwala na wymianę doświadczeń, poznanie nowych metod pracy z osobami uzależnionymi i ich rodzinami oraz pogłębienie współpracy z innymi instytucjami. Dzięki temu Komisja może działać skuteczniej, reagując na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej. Fakt, że szkolenia są kontynuowane, świadczy o zaangażowaniu i profesjonalnym podejściu członków GKRPA, którzy systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje, by skuteczniej wspierać mieszkańców gminy.

WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

W Gminie Tyczyn w ostatnich latach realizowane są liczne i różnorodne działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli. Ich tematyka obejmuje zarówno problematykę uzależnień, jak i szeroko rozumianą profilaktykę zachowań ryzykownych, bezpieczeństwa w Internecie oraz promocję zdrowego stylu życia.

Na przestrzeni trzech lat widoczny jest wyraźny rozwój oferty programowej oraz wzrost liczby uczestników działań profilaktycznych. W 2022 roku skupiano się głównie na warsztatach poświęconych przeciwdziałaniu uzależnieniom i kształtowaniu postaw prozdrowotnych, natomiast w 2023 roku do programu włączono elementy artystyczne i sportowe, które

skutecznie angażowały uczniów, łącząc edukację z zabawą. Z kolei rok 2024 przyniósł jeszcze szerszy zakres inicjatyw – od szkoleń dla nauczycieli i rodziców, po projekty interdyscyplinarne i wydarzenia integrujące lokalną społeczność, takie jak pikniki rodzinne czy teatr profilaktyczny.

Szczególnie pozytywnym zjawiskiem jest rosnąca liczba uczestników programów. Z roku na rok zwiększa się zarówno zaangażowanie uczniów, jak i dorosłych – w tym nauczycieli i rodziców. Świadczy to o skutecznej promocji działań profilaktycznych oraz o wzmacnianiu współpracy pomiędzy szkołami, samorządem i instytucjami wspierającymi.

Działania te stanowią ważny element lokalnej polityki społecznej i edukacyjnej, przyczyniając się do budowania świadomości w zakresie zagrożeń wynikających z uzależnień, cyberprzemocy czy braku aktywności fizycznej. Systematyczne poszerzanie oferty profilaktycznej, szczególnie o nowoczesne formy i projekty multimedialne, świadczy o zaangażowaniu gminy w tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska wychowawczego dla dzieci i młodzieży.

2022

(nazwy: zajęcia profilaktyczne „Stop zrachowaniom ryzykownym”, warsztaty profilaktyczne z zakresu uzależnień od komputera i Internetu, sport i profilaktyka, warsztaty profilaktyczne pt. „Alkohol, hejt oraz inne uzależnienia”, „Jaś i Małgosia na tropie” i wiele innych.)

2023

(nazwy: Program słowno-muzyczny pt. „Kuszenie śmierci”, warsztaty profilaktyczne „Mówimy „nie” używkom”, przeciwdziałanie zagrożeniom od komputera i Internetu, olimpiada sportowa, zabawa i profilaktyka i wiele innych)

Liczba osób uczestniczących:

- uczniów **2806**
- nauczycieli **96**
- rodziców **284**

2024

(nazwy: „Pierwsza pomoc dla osób uzależnionych”, zajęcia profilaktyczno-wychowawcze, profilaktyka dla kobiet, szkolenie dla nauczycieli na temat uzależnienia od Internetu, telefonu komórkowego i gier komputerowych – jak przeciwdziałać, doposażenie biblioteczki trzeźwościowej, teatr profilaktyczny, pikniki rodzinne, projekt dla wszystkich szkół pt. „Młodzież i dzieci od dziś bezpieczne w sieci” i wiele innych)

Liczba osób uczestniczących:

- uczniów **3361**
- nauczycieli **110**
- rodziców **712**

PRZESTĘPCZOŚĆ

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków	1545	1567	1683
Liczba nałożonych mandatów na sprawców wykroczeń popełnionych przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	9	9	10
Liczba pouczeń za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	64	58	85
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej pod wpływem alkoholu/narkotyków	12	10	11
Zakłócanie porządku publicznego	24	30	13

<i>Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową</i>			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba interwencji dotyczących przemocy domowej	88	85	105

Dane dotyczące przestępczości w Gminie Tyczyn wskazują na utrzymujący się wysoki poziom interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków, przy jednoczesnym wzroście liczby takich zdarzeń w ostatnim roku. Może to świadczyć zarówno o nasileniu problemu, jak i o skuteczniejszym reagowaniu służb porządkowych oraz większej gotowości mieszkańców do zgłaszania incydentów.

Liczba mandatów i pouczeń za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości wzrasta, co dowodzi konsekwentnego egzekwowania przepisów przez Policję. Jednocześnie widoczny jest spadek liczby przypadków zakłócania porządku publicznego, co można uznać za pozytywny sygnał poprawy bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba kierowców zatrzymanych pod wpływem alkoholu lub narkotyków świadczy o potrzebie dalszej edukacji i działań prewencyjnych w tym zakresie, ale też o skutecznym nadzorze ze strony Policji.

Niepokojącym, lecz ważnym z punktu widzenia profilaktyki zjawiskiem jest wzrost liczby interwencji dotyczących przemocy domowej. Może on jednak wynikać z rosnącej świadomości społecznej i większej gotowości ofiar do zgłaszania takich przypadków, co stanowi pozytywny efekt działań profilaktycznych i współpracy służb.

Podsumowując, dane wskazują na wzrost aktywności Policji i skuteczność podejmowanych interwencji w obszarze bezpieczeństwa publicznego. Choć liczba interwencji związanych z alkoholem jest wysoka, jednoczesny spadek liczby zakłóceń porządku i stały nadzór nad kierowcami pod wpływem substancji psychoaktywnych świadczą o systematycznej i efektywnej pracy służb porządkowych w gminie.

ZASTOSOWANE METODY BADAWCZE

W procesie opracowania diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych dla Gminy Tyczyn zastosowano dwie komplementarne metody badawcze: CAWI (Computer-Assisted Web Interview) oraz PAPI (Paper-and-Pencil Interview).

Metoda **CAWI** polega na wspomaganym komputerowo wywiadzie realizowanym przy użyciu strony internetowej. Jest to technika szeroko stosowana w badaniach ilościowych rynku i opinii publicznej, umożliwiającą zebranie danych od dużej liczby respondentów w krótkim czasie. W badaniu CAWI **uczestniczyli uczniowie, a także pracownicy instytucjonalni**, którzy wypełniali ankiety elektroniczne w dogodnym dla siebie momencie. Takie rozwiązanie zwiększa komfort respondentów i sprzyja szczerości odpowiedzi, co ma szczególne znaczenie przy pytaniach dotyczących kwestii wrażliwych, takich jak doświadczenia związane z problemami społecznymi. Do realizacji badania wykorzystano program CORIGO, rekomendowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE), który pozwalał na sprawne przygotowanie kwestionariusza, automatyczne zbieranie danych i wstępne ich porządkowanie, zapewniając wysoką jakość materiału badawczego.

Metoda **PAPI** (Paper-and-Pencil Interview) polega na tradycyjnym wywiadzie papierowym, podczas którego ankieter przeprowadza badanie bezpośrednio z respondentem, zapisując jego odpowiedzi na formularzu papierowym. W badaniu **PAPI uczestniczyli mieszkańcy**, co pozwoliło uzyskać informacje dotyczące opinii społecznej i lokalnego rynku. Metoda ta

umożliwia interakcję z ankietowanym, a także doprecyzowanie pytań w przypadku wątpliwości, co zwiększa wiarygodność i dokładność zbieranych danych.

Łączne zastosowanie obu metod – CAWI oraz PAPI – pozwoliło na uzyskanie pełnego i rzetelnego obrazu lokalnych zagrożeń społecznych, uwzględniającego różnorodne grupy respondentów i perspektywy.

PROBLEMATYKA BADANIA

ALKOHOLIZM

NIKOTYNIZM

NARKOMANIA

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE

PRZEMOC DOMOWA

CYBERPRZEMOC

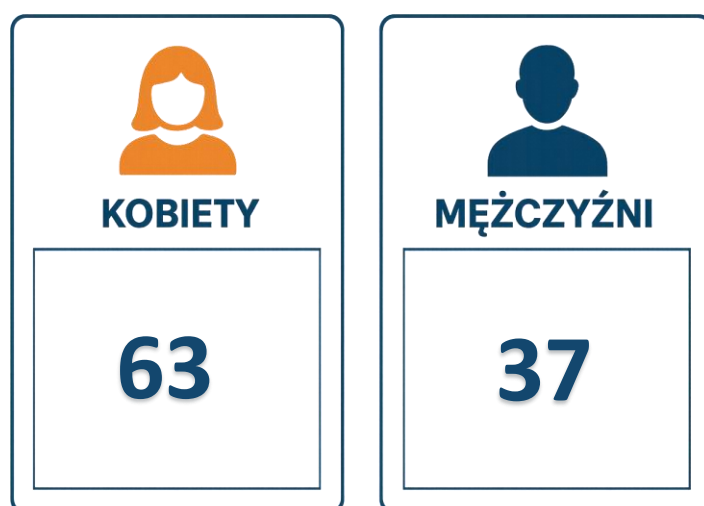

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania obejmowały mieszkańców **Gminy Tyczyn**, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. W badaniu wzięło udział **100** mieszkańców Gminy Tyczyn (63% kobiet i 37% mężczyzn) co stanowiło reprezentatywną próbę dla populacji gminy. Średnia wieku mieszkańców wyniosła 41 lat. Analiza wyników pozwoliła na uzyskanie cennych informacji na temat preferencji, potrzeb i problemów społeczności lokalnej, co może stanowić podstawę do podejmowania decyzji przez lokalne władze oraz inne zainteresowane strony.

PŁEĆ BADANYCH MIESZKAŃCÓW

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie gminy zjawiska przemocy domowej;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi:
  - uzależnieniem od hazardu,
  - zaburzenia odżywiania.

PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW W KONTEKŚCIE UZALEŻNIEŃ

W pierwszej części badania poprosiliśmy mieszkańców Gminy Tyczyn o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Gminy Tyczyn.

OCENA WAŻNOŚCI LOKALNYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH PRZEZ BADANYCH MIESZKAŃCÓW				
Problem	Bardzo istotny	Raczej istotny	Raczej nieistotny	Zdecydowanie nieistotny
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	18%	19%	31%	32%
Uzależnienia behawioralne (hazard, uzależnienie od Internetu, nowoczesne technologie)	20%	30%	24%	26%
Uzależnienie od alkoholu	64%	18%	11%	7%
Bezrobocie	47%	26%	15%	12%
Bieda, ubóstwo	30%	25%	31%	14%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, kompulsywne objadanie się)	15%	19%	32%	34%
Przestępczość	23%	19%	31%	27%
Cyberprzemoc	18%	17%	35%	30%
Przemoc domowa	39%	21%	19%	21%
Uzależnienie od narkotyków, dopalaczy	25%	17%	31%	27%
Uzależnienie od papierosów	58%	17%	15%	10%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców Gminy Tyczyn najistotniejszymi problemami społecznymi lokalnego środowiska są: **uzależnienie od alkoholu (82%), uzależnienie od papierosów (75%) oraz bezrobocie (73%)**.

Poprosiliśmy również mieszkańców Gminy Tyczyn o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych

uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku. Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższa tabela.

	Bardzo powszechne	Dość powszechne	Dość rzadkie	Bardzo rzadkie	Nie występuje
Alkoholizm	86%	12%	0%	0%	2%
Narkomania	16%	2%	11%	26%	45%
Nikotynizm	94%	4%	0%	0%	2%
Zakupoholizm (uzależnienie od zakupów)	11%	10%	8%	18%	53%
Pracoholizm (uzależnienie od pracy)	11%	7%	16%	12%	54%
Siecioholizm (uzależnienie od Internetu)	62%	7%	4%	4%	23%
Uzależnienie od hazardu	11%	4%	10%	20%	55%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, jedzenioholizm)	11%	6%	7%	22%	54%

Ankietowani mieszkańcy Gminy Tyczyn uznali, że z zaproponowanych w tabeli zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi¹ w ich środowisku są: **nikotynizm (98%), alkoholizm (98%) oraz siecioholizm (69%).**

---

¹ Suma odpowiedzi: bardzo powszechne i dość powszechne.

PRZEMOC DOMOWA

Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw weszła w życie w zasadniczej swojej części 22 czerwca 2023 r. Od tego dnia ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nosi nową nazwę: „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, a w ślad za tym wprowadzono do polskiego porządku prawnego definicję legalną zjawiska „przemocy domowej”, która zastąpiła dotychczasowe pojęcie „przemocy w rodzinie”.

Przez **przemoc domową** rozumie się w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”;

Natomiast w myśl nowej definicji **osoba doznająca przemocy domowej** (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej) to:

- małżonek, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione oraz jego wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- wstępni i zstępni oraz ich małżonkowie,
- rodzeństwo oraz ich wstępni, zstępni i ich małżonkowie,
- osoby pozostające w stosunku przysposobienia i jej małżonek oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- osoby pozostające obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,

- osoby pozostające obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- małoletni – wobec których jest stosowana przemoc domowa

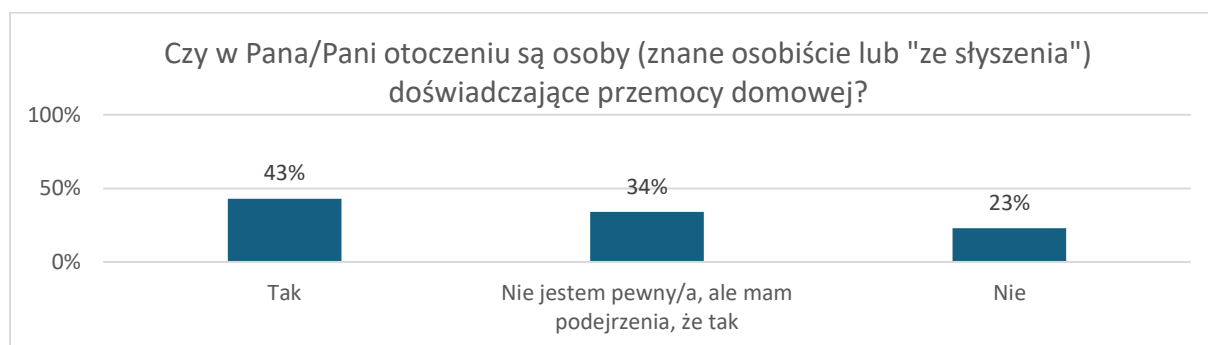
Przez **osobę doznającą przemocy domowej** należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa wyżej (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej).

Osoba stosująca przemoc domową (art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej) to osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec ww. osób doznających przemocy.

Świadek przemocy domowej (art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej) – należy przez to rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o doznawanie przemocy lub stosowanie przemocy domowej.

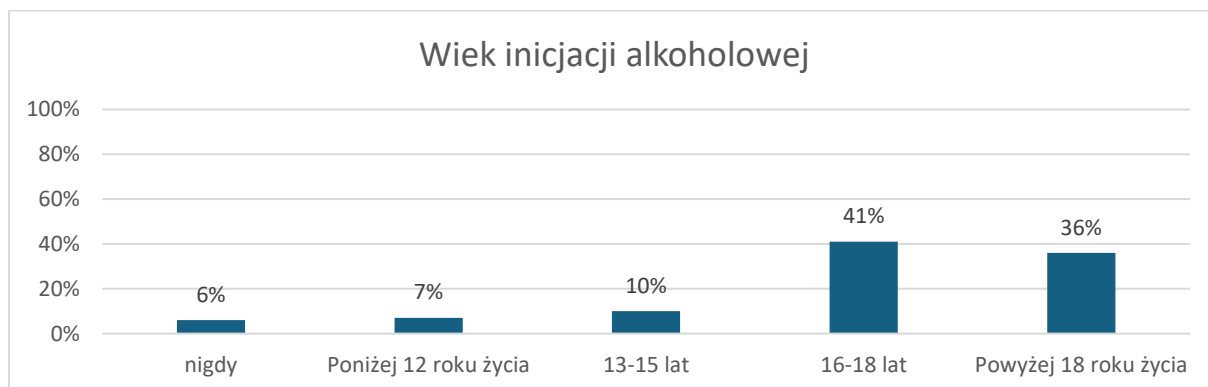
Jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Tyczyn 43% z respondentów zna osobiście lub ze słyszenia osoby doznające przemocy domowej, a 34% ma podejrzenia, że może do tego dochodzić. Należy pamiętać, że tego rodzaju przemoc jest w dużej mierze zjawiskiem ukrytym i wiele osób jej doznających nie zgłasza się po pomoc, ani też nie sygnalizuje, że jej doświadcza.

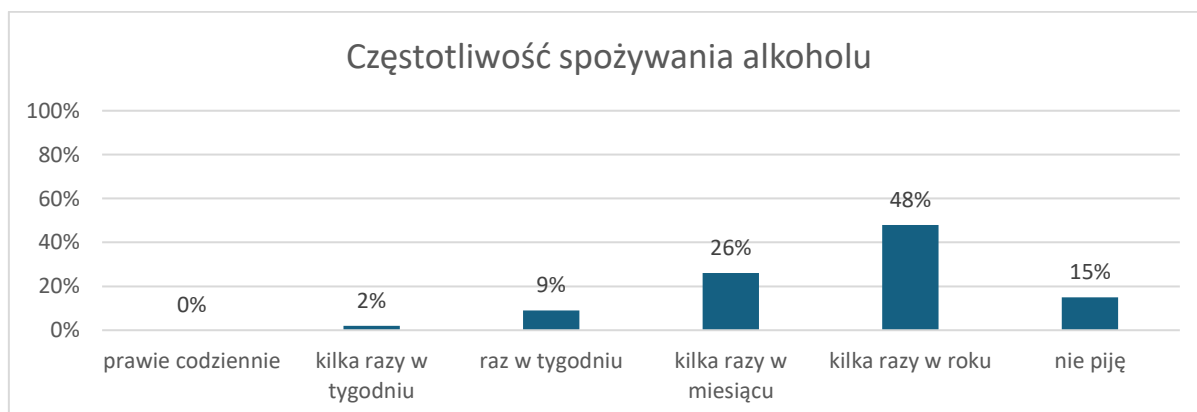
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn na temat alkoholu w szczególności ich opinie dotyczące spożywania alkoholu w różnych sytuacjach życiowych, akceptacji społecznej dla picia alkoholu, świadomości skutków zdrowotnych i społecznych związanych z nadużywaniem, a także wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy w przypadku problemów alkoholowych.

Pierwszą z poruszanych kwestii w tej części badania był deklarowany wiek inicjacji alkoholowej. **36% z dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn deklaruje, że alkoholu spróbowało po raz pierwszy po uzyskaniu pełnoletności.** 41% osób wskazało na wiek między 16 a 18 r. a 17% na wiek poniżej 15 lat. 6% z respondentów nigdy nie piło alkoholu.

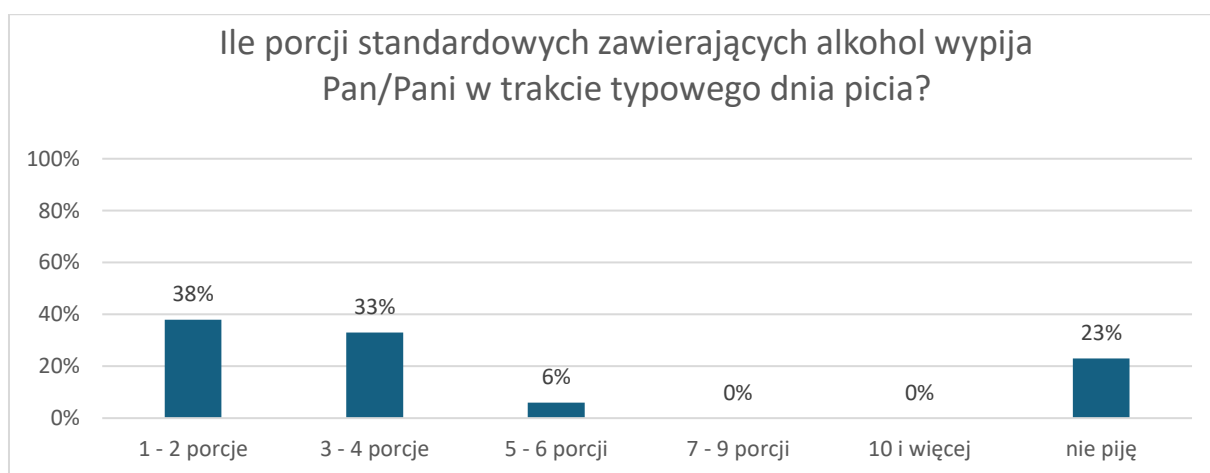

Kolejną badaną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w roku (48%)**. Kolejno 26% osób przyznało się do spożywania alkoholu kilka razy w miesiącu, 9% raz w tygodniu, 2% kilka razy w tygodniu. 15% z respondentów wskazało, że są abstynentami.

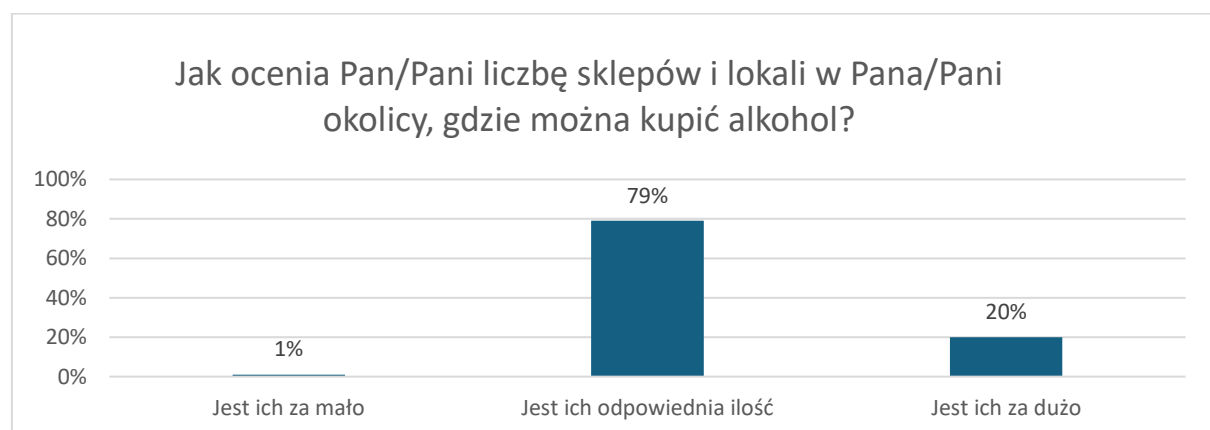

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego ilości. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani mieszkańcy Gminy Tyczyn najczęściej deklarowali, że w trakcie typowego dnia picia spożywają od 1 do 2 porcji standardowych alkoholu (38%) lub 3–4 porcje (33%). Kolejna grupa (6%) przyznała, że wypija jednorazowo od 5 do 6 porcji alkoholu. Warto zaznaczyć, że 23% połowa badanych zadeklarowała, że w ogóle nie spożywa alkoholu.

1% z badanych mieszkańców Gminy Tyczyn uważa, że w okolicy znajduje się mała liczba punktów, w których można kupić alkohol, a dla 79% ankietowanych takich miejsc jest odpowiednia ilość. 20% uważa, że takich miejsc jest za dużo.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Gminy Tyczyn, ponieważ **łącznie 85% mieszkańców nie zgodziło się z tym twierdzeniem**.

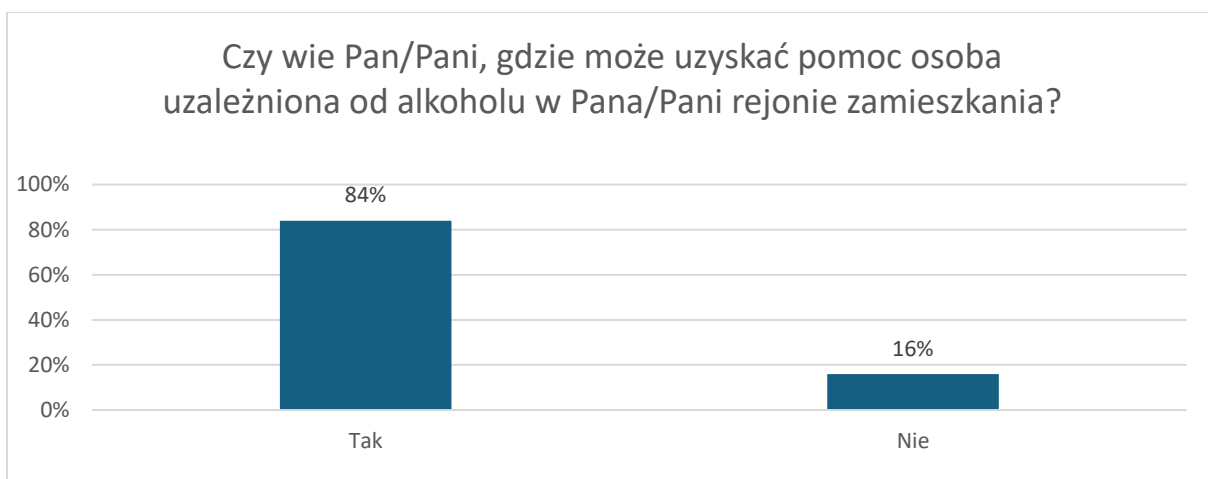
Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **łącznie 33% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż**. Jednocześnie, łącznie **78% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym**. łącznie 11% respondentów przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

95% respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu**. 84% badanych twierdzi, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych**. Natomiast 95% badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu**.

Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	9%	6%	23%	62%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.	19%	14%	19%	48%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.	62%	16%	10%	12%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.	3%	8%	19%	70%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.	3%	13%	34%	50%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.	2%	3%	10%	85%

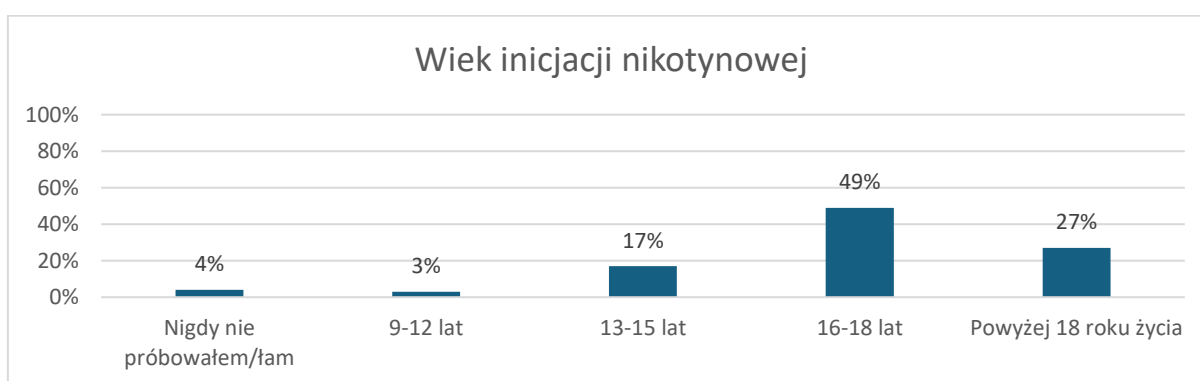
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.	1%	4%	11%	84%

Zapytaliśmy również mieszkańców Gminy Tyczyn, czy wiedzą, gdzie może otrzymać pomoc osoba uzależniona od alkoholu – **84% badanych odpowiedziało, że posiada taką wiedzę, wskazując na szpital lub psychologa** – świadczy to o wysokiej świadomości mieszkańców gminy wiedzy na temat takich miejsc.

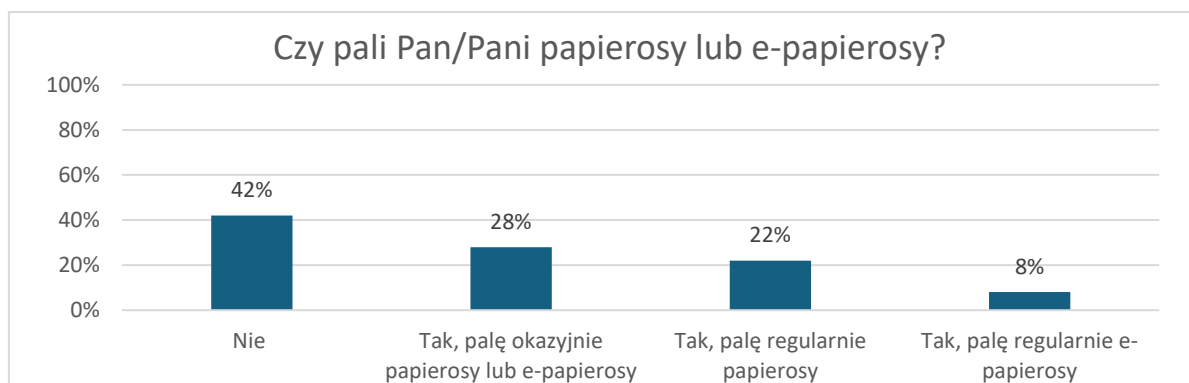

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

Pierwszym zagadnieniem analizowanym w tej części badania był **wiek inicjacji nikotynowej** wśród dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn. Z przeprowadzonych badań wynika, że 49% respondentów po raz pierwszy sięgnęła po papierosa w wieku 16–18 lat, a więc w okresie adolescencji, który jest szczególnie podatny na eksperymentowanie z używkami. Kolejna grupa, stanowiąca 27% badanych, deklaruje, że pierwszy kontakt z wyrobami tytoniowymi miała powyżej 18 lat. Natomiast 20% ankietowanych wskazało wiek poniżej 15 roku życia. Z kolei 4% ankietowanych zadeklarowało, że nigdy nie paliło papierosów ani innych wyrobów nikotynowych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że **42%** mieszkańców Gminy Tyczyn nie pali żadnych wyrobów tytoniowych, w tym papierosów tradycyjnych ani elektronicznych. Kolejna grupa – 28% respondentów – przyznaje, że pali papierosy lub e-papierosy okazjonalnie, natomiast 30% deklaruje regularne palenie papierosów. Oznacza to, że łącznie **58%** ma kontakt z nikotyną w sposób stały lub okazjonalny.

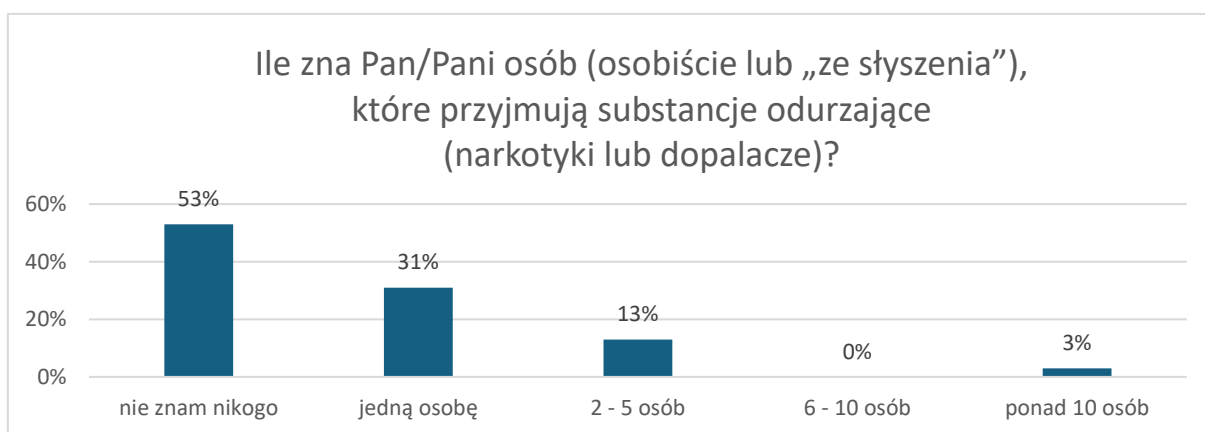

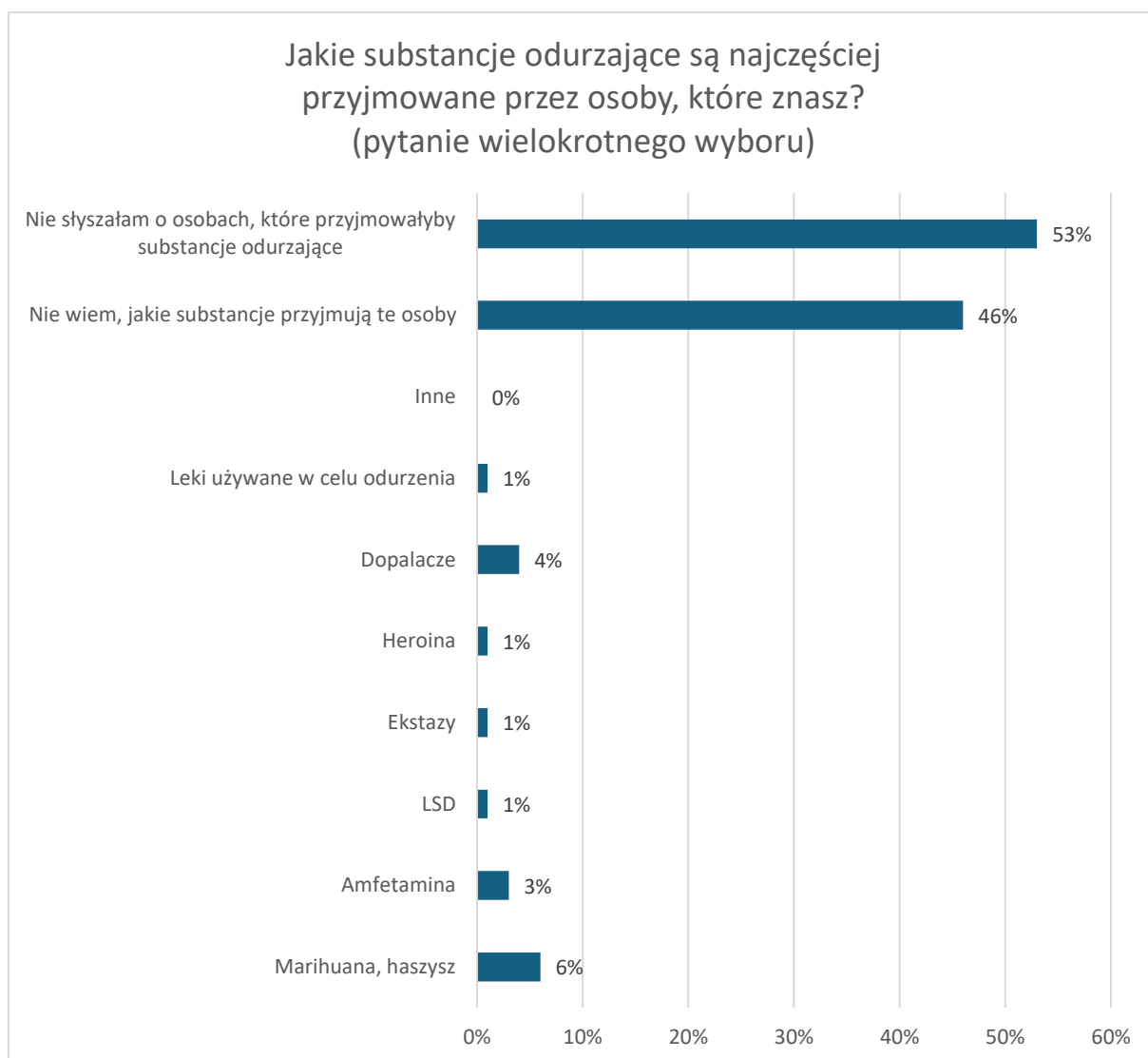
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Kolejną część badania postaw mieszkańców Gminy Tyczyn rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

47% z badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 53% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób. Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się **marihuana i haszysz.**

97% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE - UZALEŻNIENIE OD GIER HAZARDOWYCH

Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych, oraz związanych z naruszaniem norm społecznych i prawa. Jest określane jako patologiczny hazard, nałogowe granie, hazard przymusowy. Bywa nazywane ukrytym nałogiem, bowiem w przeciwieństwie do innych uzależnień nie wywołuje widocznych dla otoczenia symptomów i można go dość łatwo ukryć. O diagnozie tego zaburzenia nie decyduje rodzaj uprawianej gry, lecz sposób grania, który z czasem staje się sensem życia dla osoby uzależnionej i główną motywacją życiową. Aktywność związana z graniem jest dominującą aktywnością, która często prowadzi do utraty pracy, rodziny, dóbr materialnych i marginalizacji społecznej. Bez względu na ponoszone koszty nałogowy hazardzista wraca do gry.

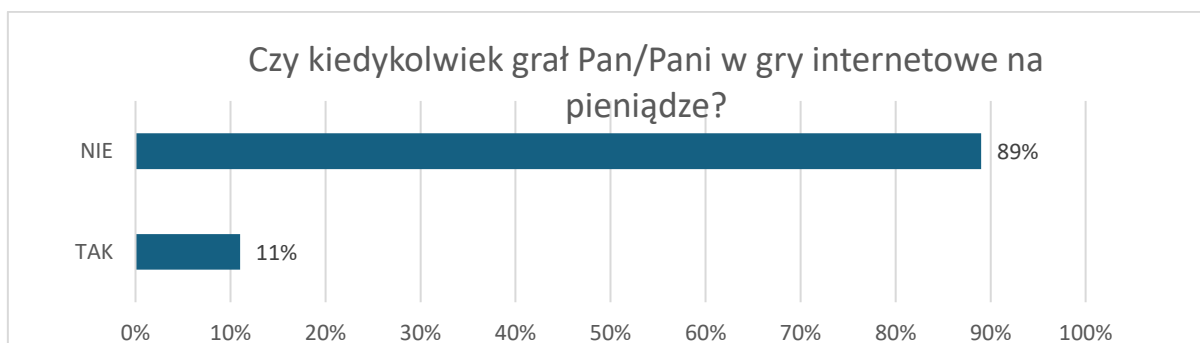
W Polsce problem patologicznego uzależnienia narasta i choć staje się coraz bardziej powszechny, to świadomość społeczna konieczności leczenia tej choroby, jak i samych form pomocowych pozostaje ciągle marginalna. Ocenia się, że ponad 380 tys. osób może być uzależnionych od gier hazardowych, a około 200 tys. jest narażonych na ryzyko uzależnienia. Uważa się, że ponad 6 mln osób cierpi i doświadcza negatywnych skutków uzależnienia swoich dzieci, rodziców, partnerów. Niebezpiecznym jest to, że inicjacja hazardowa dotyczy osoby w coraz młodszym wieku. We współczesnym świecie, zagrożenie ryzykiem nałogu hazardowego jest związane z preferowanym sposobem spędzania relaksacyjnego czasu i łatwym dostępem do nowych typów hazardu np. internetowego czy publiczne miejsca pełne elektronicznych gier.²

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Gminy Tyczyn o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

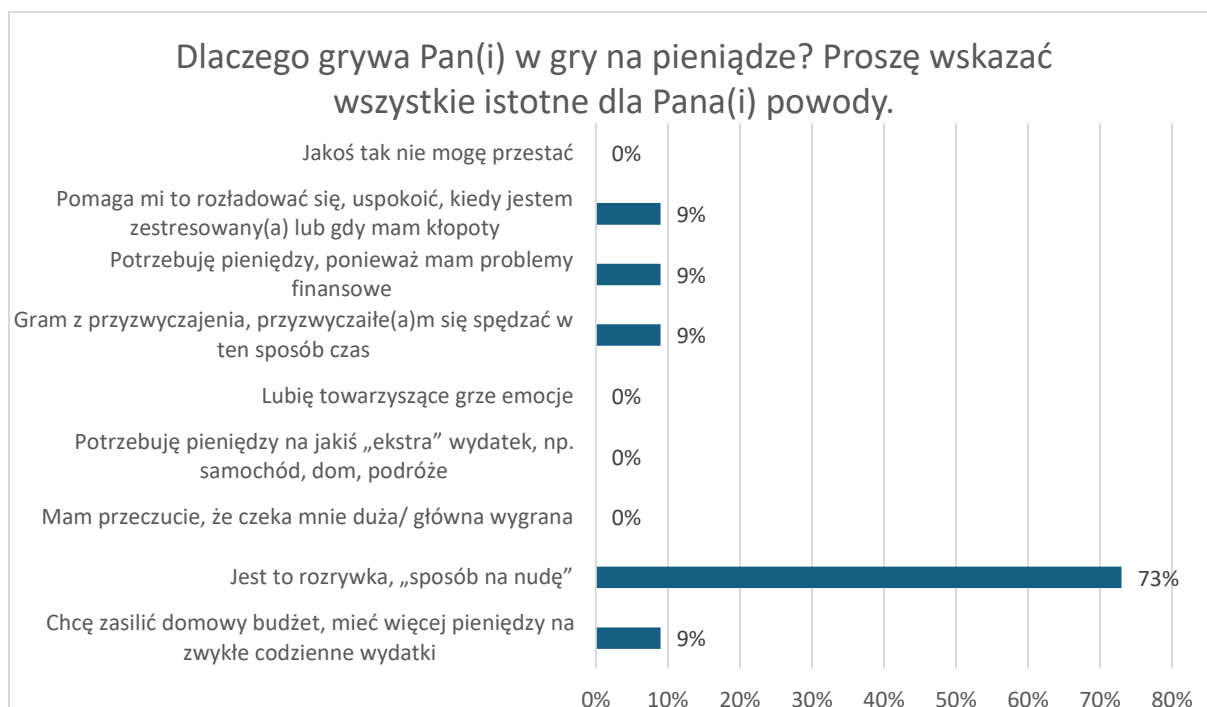
---

² www.salusprodomo.pl

Respondenci zostali zapytani o ich osobiste doświadczenia związane z graniem w gry hazardowe. Jak wynika z przeprowadzonych badań, **89% dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn deklaruje, że nigdy nie grało w gry internetowe, gdzie można wygrać pieniądze.**

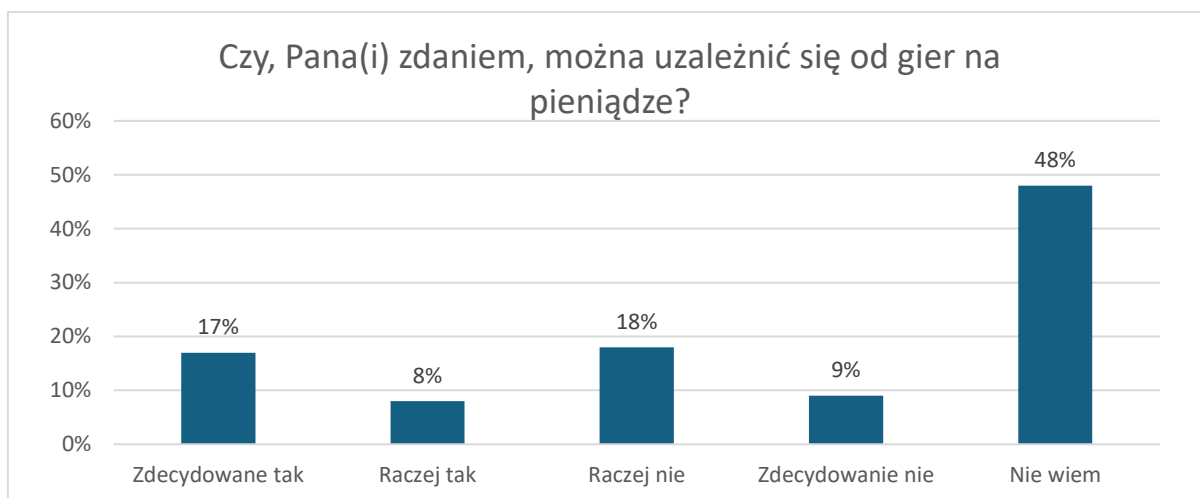
Wśród przyczyn podejmowania gier na pieniądze mieszkańcy Gminy Tyczyn najczęściej wskazywali motywy związane z chęcią rozrywki i sposobem spędzania wolnego czasu. Respondenci najczęściej deklarowali, że grają, bo traktują grę jako sposób na nudę. Wyniki te mogą sugerować, że osoby uczestniczące w grach hazardowych w badanej społeczności nie postrzegają tego zachowania jako ryzykownego, lecz raczej jako formę nieszkodliwej rozrywki.

25% ankietowanych mieszkańców Gminy Tyczyn uważa, że od grania w gry hazardowe na pieniądze można się uzależnić – w tym tylko 17% wyraziło tę opinię w sposób stanowczy,

wybierając odpowiedź „zdecydowanie tak”, a kolejne 8% – „raczej tak”. 27% respondentów posiada odmienne zdanie, a aż 48% nie ma zdania na ten temat.

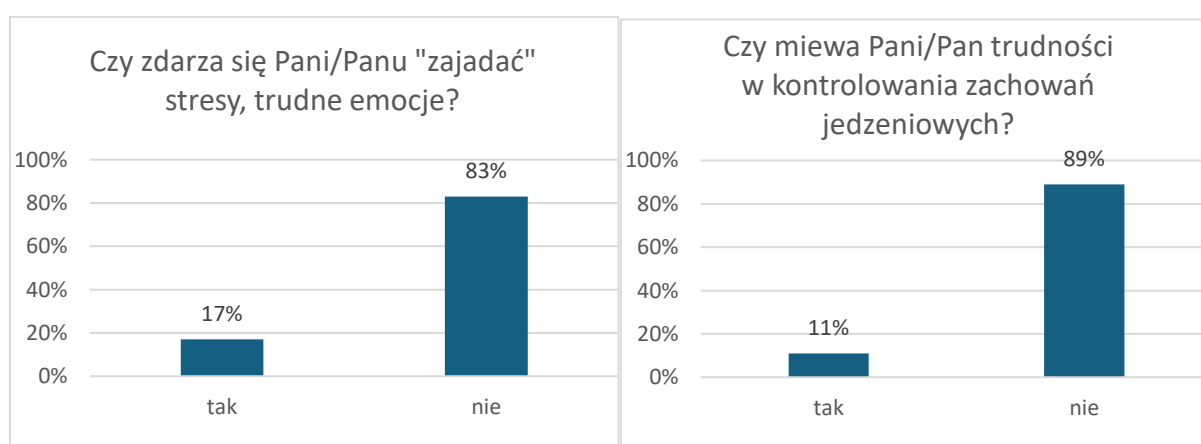
Wyniki te wskazują na wysoki poziom świadomości społecznej dotyczący ryzyka uzależnienia od hazardu. Mieszkańcy dostrzegają, że gry na pieniądze mogą prowadzić do poważnych konsekwencji finansowych, emocjonalnych i społecznych. Świadczy to o rosnącej wiedzy na temat zagrożeń wynikających z zachowań ryzykownych i może stanowić solidną podstawę do dalszej edukacji profilaktycznej w zakresie uzależnień behawioralnych.

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE – ZABURZENIA ODŻYWIANIA

Na rozwój jedzeniowego uzależnienia, podobnie jak na rozwój innych uzależnień behawioralnych, wpływa wiele różnorodnych czynników. Wymienia się wśród nich czynniki genetyczne, środowiskowe i psychologiczne. Wśród tych pierwszych sytuują się predyspozycje, na które nie mamy świadomego wpływu, to czynniki biologiczne. Należą do nich na przykład zaburzenia mechanizmów odpowiadających za brak apetytu czy uszkodzenie ośrodkowego układu pokarmowego i głodu – wówczas organizm nie wysyła do mózgu człowieka informacji, że jedzenia już dość. Przyczyną kłopotów bywa też zaburzona gospodarka hormonalna organizmu. Jednym z jej objawów jest nadmiar insuliny (hormonu odpowiedzialnego za metabolizm węglowodanów), kolejnym zwiększający łaknienie niedobór serotoniny, zwanej potocznie hormonem szczęścia. Obniżenie jej poziomu wywołuje trudności w zapanowaniu nad przymusem jedzenia ponad miarę. A czy istnieje coś takiego, jak hormon obżarstwa? Zakłada się, że tak. Hormon nazywa się grelina i działa na układ nagrody w mózgu, wzmacniając uczucie przyjemności związane z jedzeniem. Można się zatem doszukać podobieństwa w działaniu mechanizmów uzależnienia od jedzenia i uzależnienia od substancji psychoaktywnych³.

17% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn w sytuacjach stresowych reaguje objadaniem się. Co więcej, 11% badanych przyznaje się, że ma problemy z kontrolowaniem zachowań jedzeniowych, co jest typowe dla zachowań kompulsywnych – czyli takich, które w wielu przypadkach wymyka się spod kontroli.

³ N. Ogińska – Bulik, Uzależnienie od czynności. Mit czy rzeczywistość? Difin, Warszawa 2010;

K. Gąsior, Gdy jedzenie staje się problemem. Czy jesteś uzależniony? Fundacja ETOH, Warszawa 2013.

POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY TYCZYN

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należą do zadań własnych gminy. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, również przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy. Podstawą tych działań jest zaś Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym⁴.

Mieszkańcy Gminy Tyczyn zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne.

Jak wynika z przeprowadzonych badań **78% mieszkańców Gminy Tyczyn dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień**. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne, leki) oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane, takim jak: groźne choroby i infekcje, wypadki drogowe, zatrucia i przedawkowania, uzależnienia, niepełnosprawność, marginalizacja, konflikty z prawem, problemy młodych ludzi w uzyskaniu zatrudnienia, akty agresji, problemy w relacjach z innymi, problemy w nauce i inne destrukcyjne lub szkodliwe czyny popełniane pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz w związku z nimi.

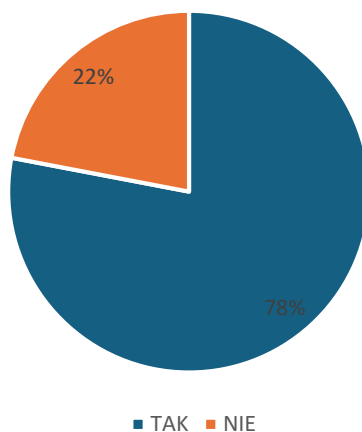
Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii najbardziej potrzebne. Badani wskazali na potrzebę organizacji **warsztatów profilaktycznych dla uczniów (28%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (26%), udziału w ogólnopolskich kampaniach**

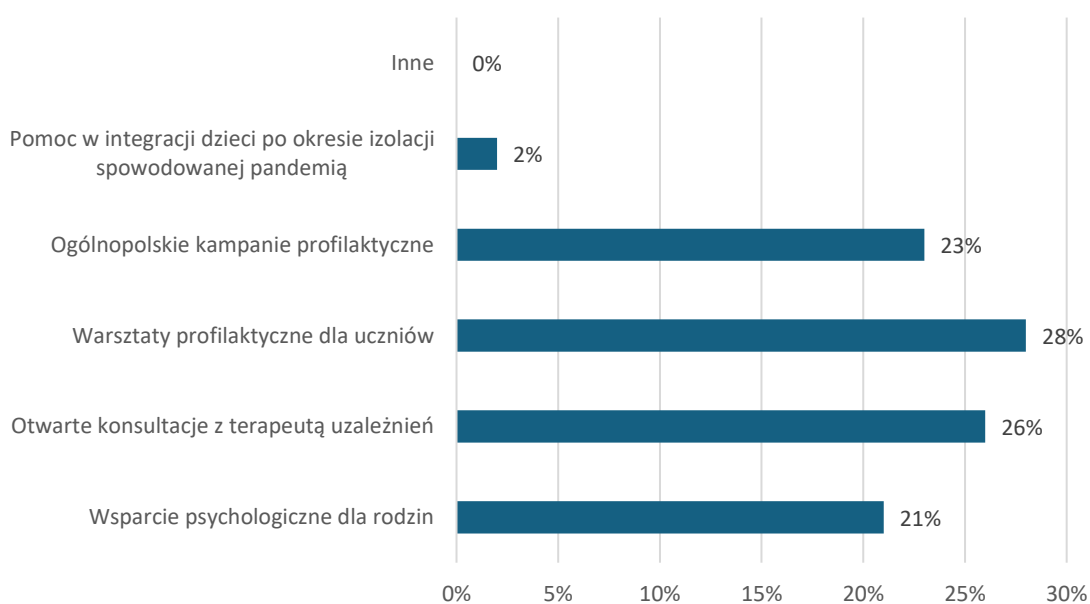
⁴ Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2469)

profilaktycznych (23%), wsparcia psychologicznego dla rodzin (21%) oraz pomocy w integracji dzieci po okresie izolacji (2%).

Czy dostrzega Pan/Pani potrzebę realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom?

Jakie działania w tym zakresie są Pana/Pani zdaniem najbardziej potrzebne?

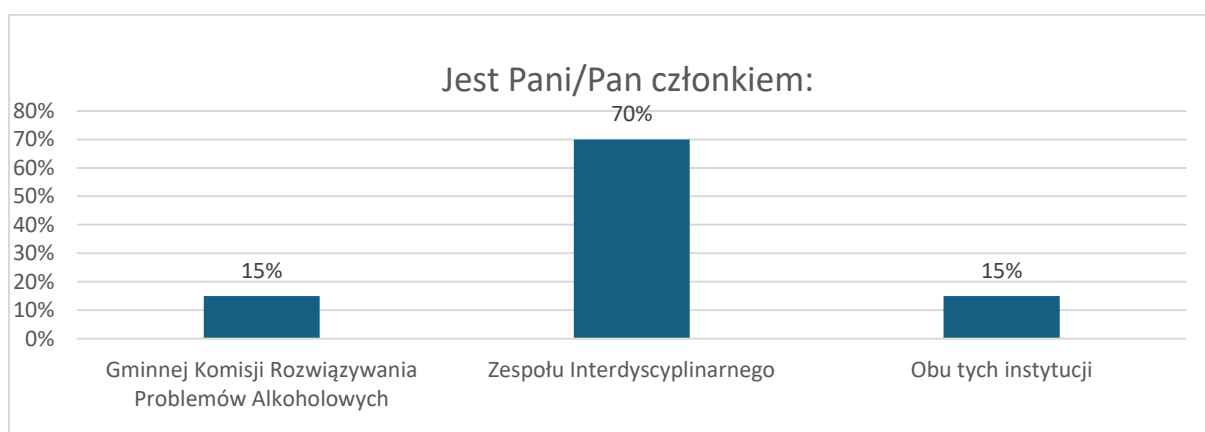

BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH

Pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych jest instytucją polityki społecznej państwa, w tym organów samorządowych, które zadania z tym związane realizują za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej. Wykonując zadania pomocy społecznej i dyspozycje wynikające z przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej podmioty te współpracują, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi, tj. podmiotami, które mogą posiadać informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej. W celu prawidłowego wypełniania zadań z zakresu pomocy społecznej konieczna jest rzetelna identyfikacja osób wymagających objęcia pomocą, jak też należyte sytuacji społecznej. Niekorzystanie bądź korzystanie w niewielkim stopniu z możliwości współpracy nie zapewnia pełnej i skutecznej identyfikacji i następnie oceny sytuacji osób potrzebujących.

Niewątpliwie, ważną grupą, której badanie jest pomocne w identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie Gminy są właśnie członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego.

W badaniu wzięło udział 13 członków wymienionych wyżej instytucji w Gminie Tyczyn. 15% badanej grupy jest członkiem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 70% stanowią członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, a pozostałe 15% to pracownicy obu instytucji.

WYNIKI BADANIA

W pierwszej części badania poprosiliśmy członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Tyczyn o ocenę ważności różnych problemów społecznych związanych z uzależnieniami w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo istotny i istotny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi.

<i>Ocena istotności problemów związanych z uzależnieniami</i>					
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Istotny</i>	<i>Średnio istotny</i>	<i>Mało istotny</i>	<i>Nieistotny</i>
Nadużywanie alkoholu przez dorosłych	69%	31%	0%	0%	0%
Spożywanie alkoholu przez młodzież	62%	31%	0%	7%	0%
Nadużywanie alkoholu przez seniorów	23%	62%	8%	7%	0%
Zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych	62%	38%	0%	0%	0%
Zażywanie narkotyków i dopalaczy przez młodzież	69%	23%	0%	8%	0%
Uzależnienia behawioralne (np. hazard) u dorosłych	46%	46%	8%	0%	0%
Uzależnienia behawioralne (np. Internet) u młodzieży	69%	15%	8%	8%	0%
Palenie papierosów przez dorosłych	31%	46%	0%	23%	0%
Palenie papierosów przez młodzież	38%	46%	0%	16%	0%
Używanie e-papierosów przez dorosłych	15%	38%	15%	32%	0%
Używanie e-papierosów przez młodzież	69%	15%	8%	8%	0%
Zażywanie leków na receptę w celach niemedycznych	46%	38%	16%	0%	0%
Uzależnienia od leków (np. uspokajających, nasennych) u seniorów	46%	31%	8%	15%	0%
Przemoc domowa związana z zażywaniem substancji	69%	23%	0%	8%	0%

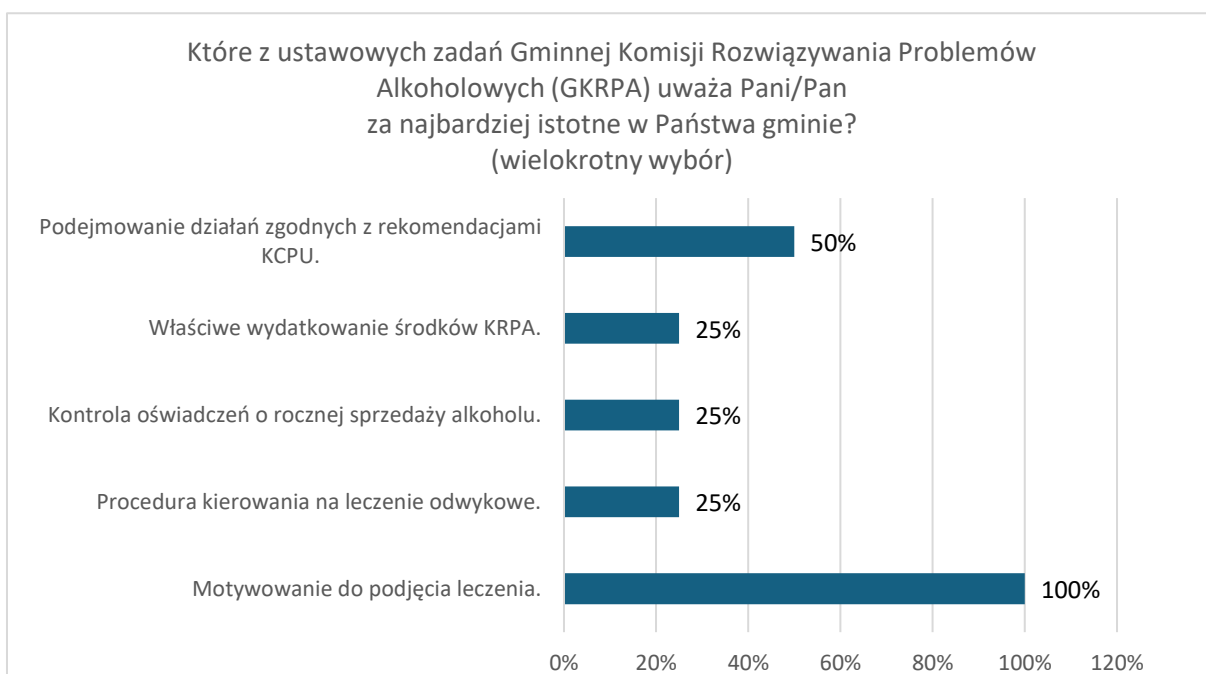
Brak dostępu do terapii uzależnień	62%	31%	0%	7%	0%
Brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami	69%	31%	0%	0%	0%

Badani członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mieście i Gminie Tyczyn za najbardziej istotne problemy uznali m.in. **nadużywanie alkoholu przez dorosłych**, - problem uzyskał aż 100% wskazań jako „bardzo istotne” oraz „istotne”. Podobnie oceniono **zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych**.

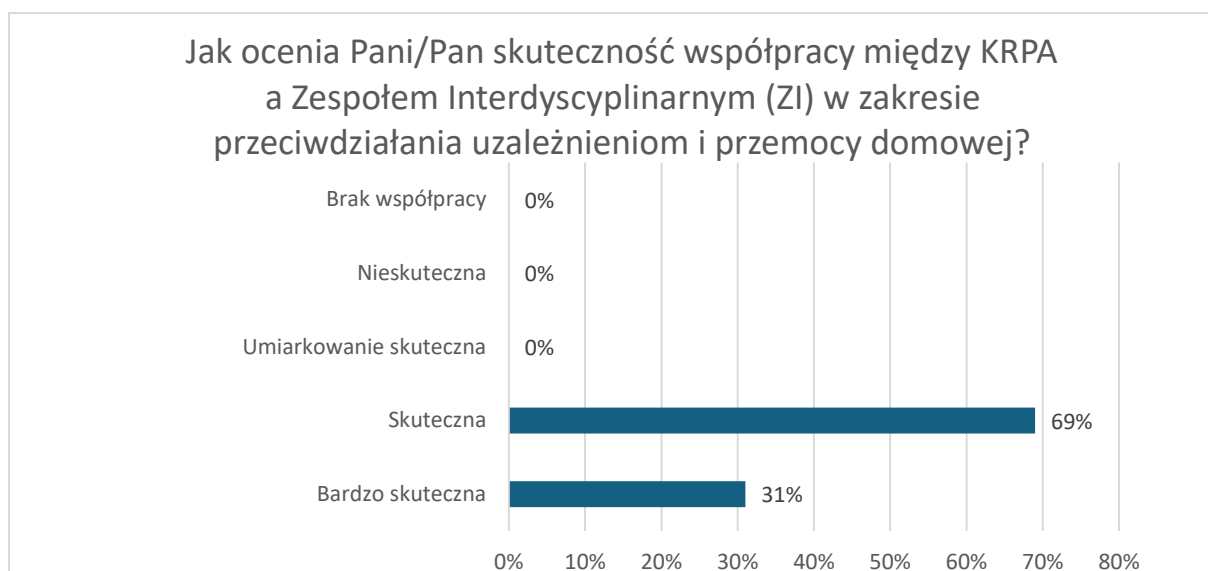
Istotnym problemem uznano m.in. **brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami** w tym przypadku 100% respondentów zaznaczyło kategorię „bardzo istotny” oraz „istotny”.

Na uwagę zasługują również problemy takie jak **brak dostępu do terapii uzależnień** oraz **uzależnienia od leków**, które uzyskały bardziej zróżnicowane oceny, choć nadal pozostają widocznymi zagrożeniami. Warto zauważyć, że **spożywanie alkoholu przez młodzież** również został oceniony jako istotny problem (łącznie 93%).

Kolejnym najważniejszym zadaniem GKRPA w opinii respondentów jest motywowanie do podjęcia leczenia, które wskazało 100% badanych, a także podejmowanie działań zgodnych z rekomendacjami KCPU – 50%.

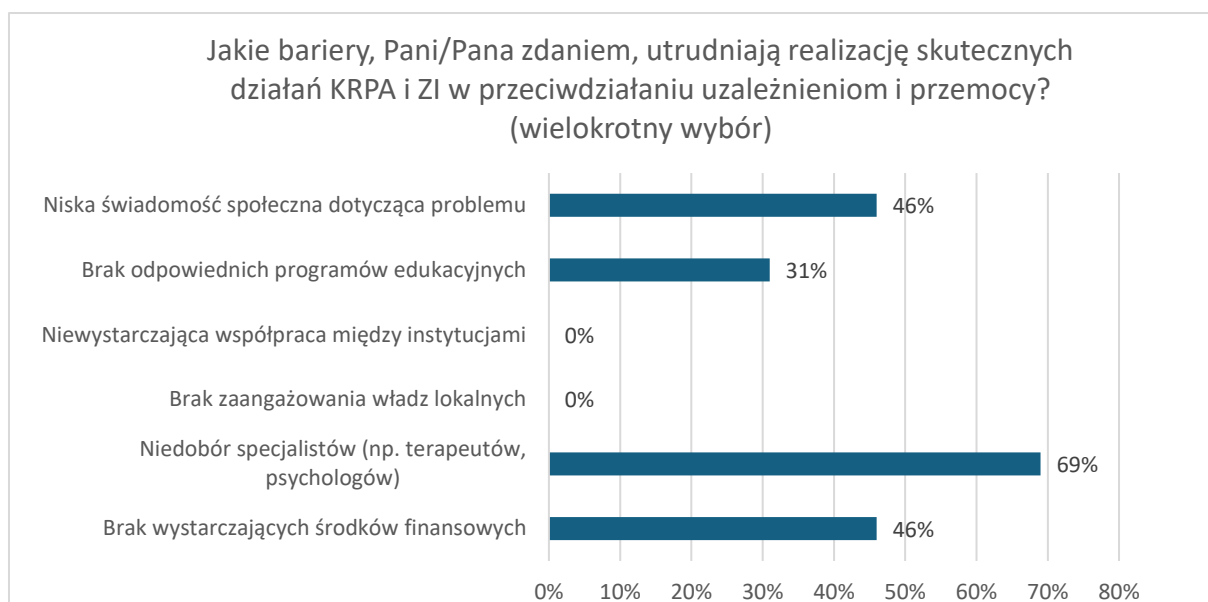
Współpraca między KRPA a Zespołem Interdyscyplinarnym w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej została oceniona przez badanych jako skuteczna (69%) oraz bardzo skuteczna (31%).

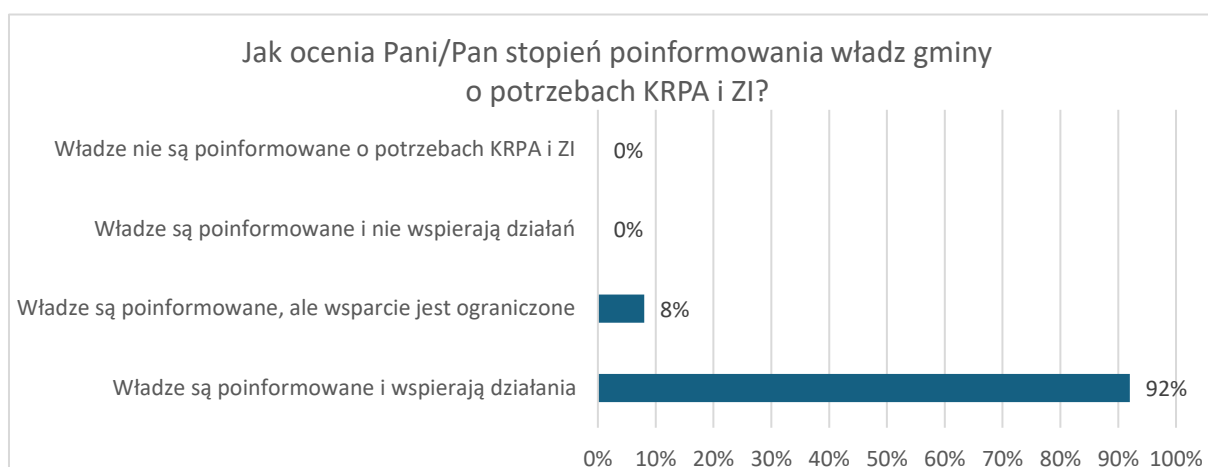
Najbardziej efektywne sposoby zwiększenia skuteczności współpracy pomiędzy Zespołem Interdyscyplinarnym a KRPA w opinii badanych to szkolenia wspólne dla członków obu instytucji (62%), regularne spotkania i wymiana informacji (46%), wspólne projekty i programy profilaktyczne (23%) oraz ustalenie wspólnych celów i strategii działania (23%). Kolejne 23% respondentów wskazało na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej.

Największymi barierami utrudniającymi realizację skutecznych działań KRPA i ZI w przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy są niedobór specjalistów (np. terapeutów, psychologów) oraz niska świadomość społeczna dotycząca problemu, a także brak wystarczających środków finansowych.

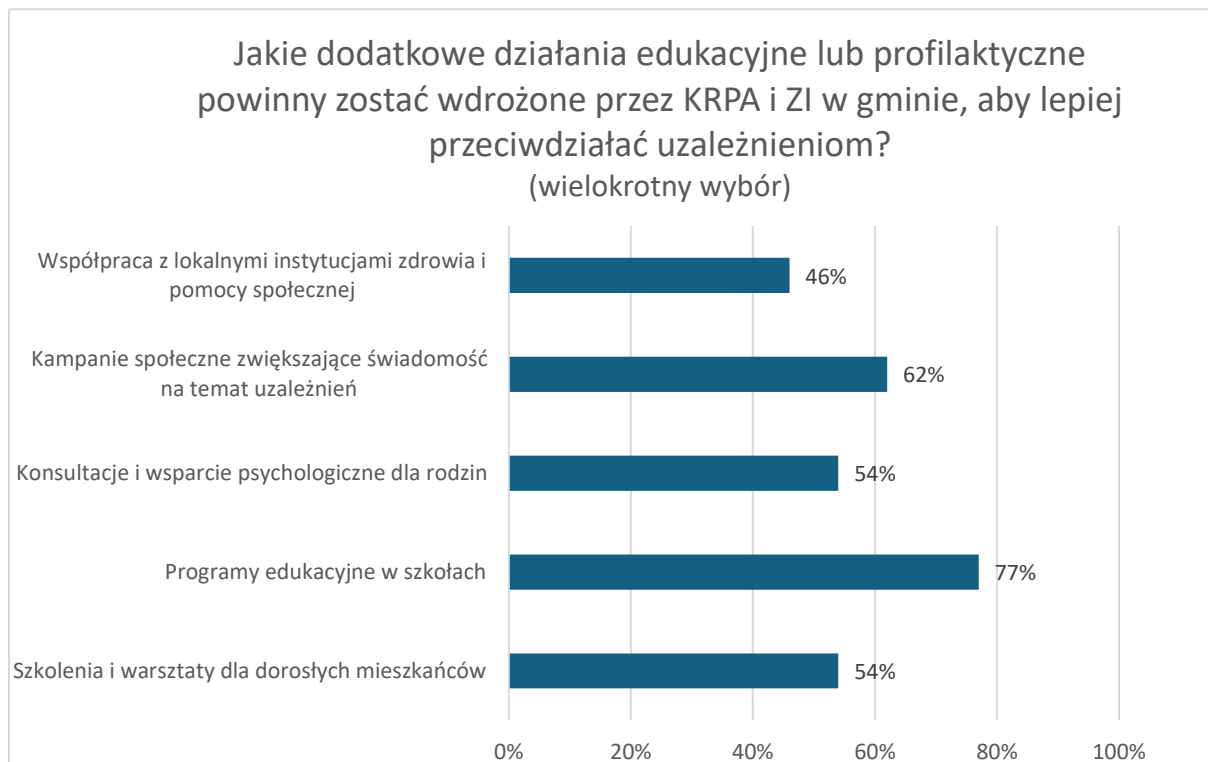

Większość respondentów (92%) ocenia, że władze gminy są poinformowane o potrzebach KRPA i ZI oraz wspierają ich działania, a pozostałe 8% uważa, że choć władze są poinformowane, to ich wsparcie jest ograniczone.

Analiza wskazań respondentów pokazuje, że pracownicy instytucjonalni Gminy Tyczyn za kluczowe działanie w przeciwdziałaniu uzależnieniom uznali **programy edukacyjne w szkołach**, które uzyskały 77% wskazań. Świadczy to o dużym zapotrzebowaniu na edukację szkolną o zagrożeniach związanych z uzależnieniami. Pozostałe działania uzyskały następującą ilość odpowiedzi: kampanie społeczne zwiększające świadomość na temat uzależnień (62%), **szkolenia i warsztaty dla dorosłych mieszkańców (54%), konsultacje i wsparcie psychologiczne dla rodzin (54%) oraz współpraca z lokalnymi instytucjami** zostały wskazane przez 50% badanych. Wyniki te pokazują potrzebę działań wieloaspektowych, które obejmują zarówno edukację młodzieży, wsparcie rodzin, jak i zaangażowanie dorosłych w proces

profilaktyki. Wdrażanie tych inicjatyw pozwoli na skuteczniejsze przeciwdziałanie problemom uzależnień w gminie.

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec:

- alkoholu,
- papierosów,
- narkotyków i dopalaczy,
- przemocy i cyberprzemocy,

oraz zagadnienia związane z uzależnieniami od czynności (uzależnienia behawioralne), napojami energetyzującymi i czasem wolnym badanych uczniów.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

W badaniu wzięli udział uczniowie Szkół Podstawowych Gminy Tyczyn w przedziale wiekowym: klasy 4-6 oraz 7-8.

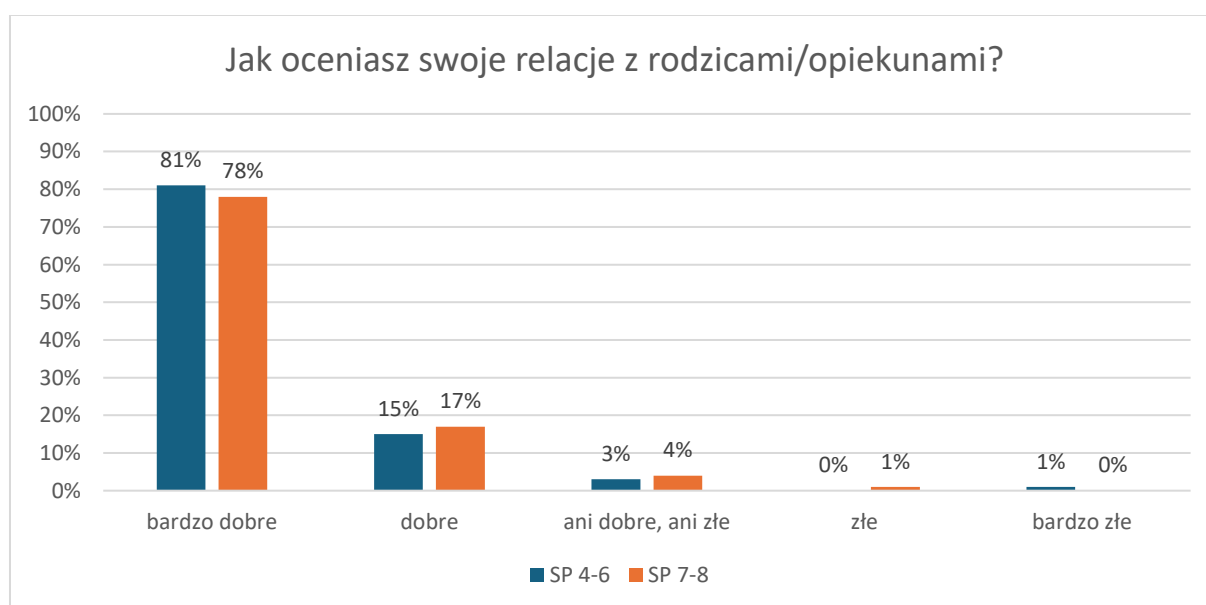
<i>Liczebność grup badanych</i>	
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 4-6 (SP 4-6)	262
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 7-8 (SP 7-8)	169
ŁĄCZNIE	431

WYNIKI

RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI

Rozwijanie pozytywnych relacji międzyludzkich w okresie dorastania jest jednym z kluczowych elementów sprzyjających skuteczności programów profilaktycznych. Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią dla nich oparcie i źródło wiedzy.

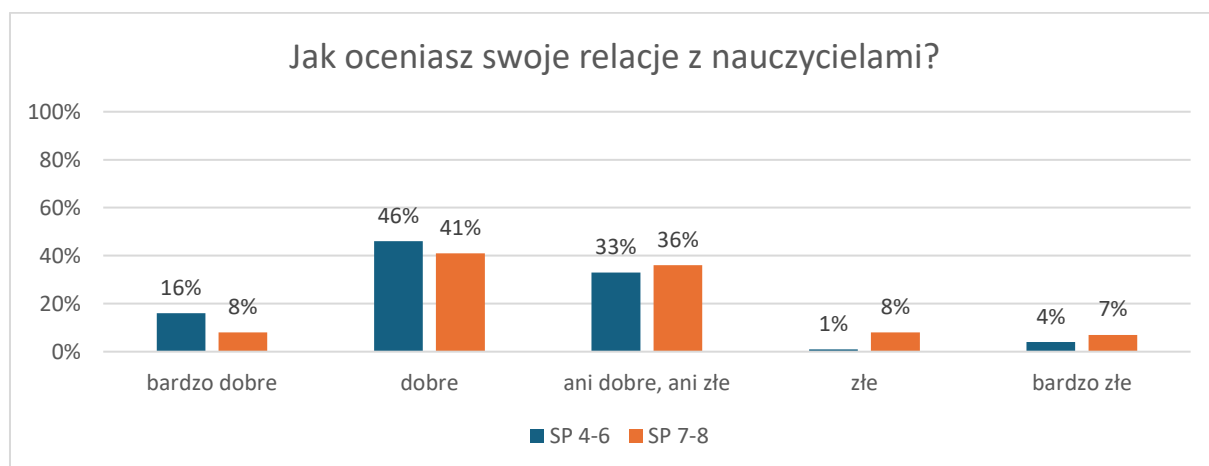
Uczniowie Szkół Podstawowych w Gminie Tyczyn deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 4-6: łącznie 96%; SP 7-8: łącznie 95%. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne/problemowe.

Klimat szkoły jest jednym z tych elementów środowiska społecznego, które w istotny sposób mogą modyfikować procesy socjalizacyjne i rozwojowe. Wiele badań wskazuje na to, że pozytywny klimat szkoły należy do istotnych czynników wspierających karierę szkolną dzieci i młodzieży, a także należy do czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi. Dobry klimat w szkole sprzyja przystosowaniu uczniów do wymagań i obowiązków szkolnych; wiąże się z lepszymi wynikami w nauce, wyższą motywacją do uczenia się, większym zaangażowaniem uczniów w pracę na lekcjach, wyższymi wskaźnikami frekwencji oraz mniejszymi wskaźnikami „wypadania” uczniów z systemu szkolnego. Badacze przedmiotu

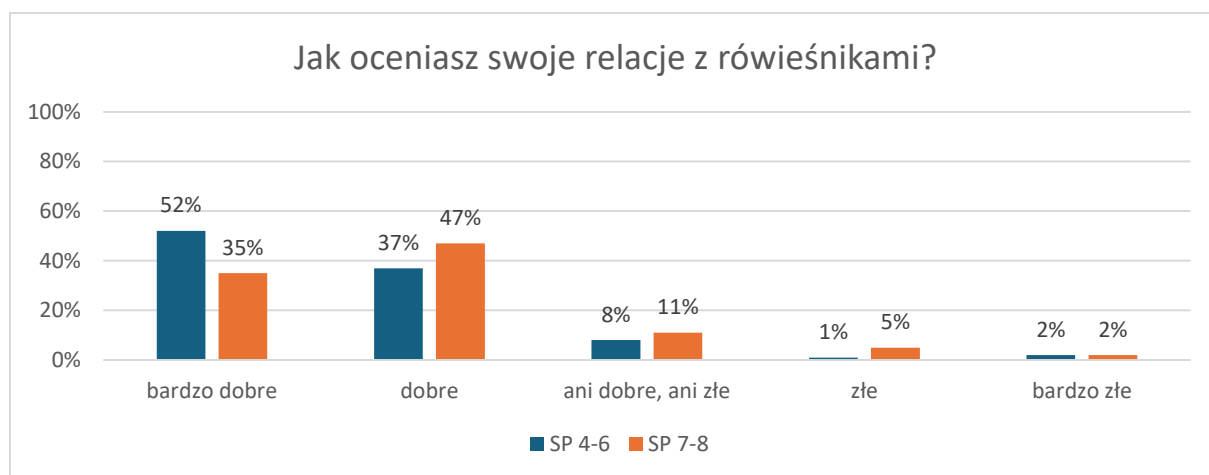
wskazują także na związki dobrego klimatu szkoły z korzystnymi postawami uczniów wobec szkoły, wobec działalności prospołecznej w szkole, a także z zadowoleniem z siebie i poczuciem własnej wartości. Dodatkowo, wyniki badań mówią o tym, że postrzeganie przez uczniów swoich związków ze szkołą i z nauczycielami jako przeważnie pozytywnych jest związane z mniejszym rozpowszechnieniem zachowań ryzykownych młodzieży, w tym: używania substancji psychoaktywnych, stosowania przemocy, ryzykownych zachowań seksualnych oraz zaburzeń emocjonalnych i zachowania⁵.

Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie mają w większości **bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami: SP 4-6: łącznie 62%; SP 7-8: łącznie 49%.**

Kolejnym istotnym elementem są relacje z rówieśnikami – uczniowie z Gminy Tyczyn relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze - SP 4-6: łącznie 89%; SP 7-8: łącznie 82%.

⁵ K. Ostaszewski, *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*, Warszawa 2014.

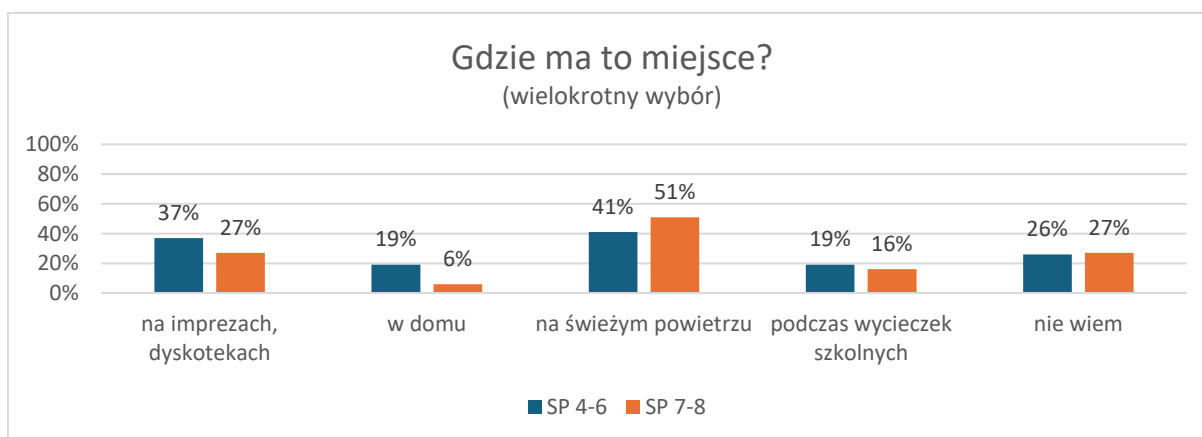
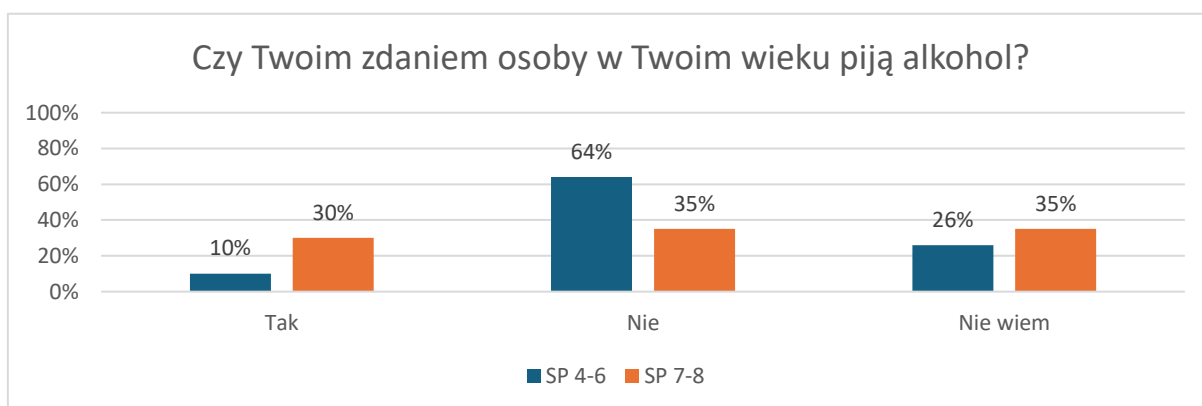

Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w Gminie Tyczyn, co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

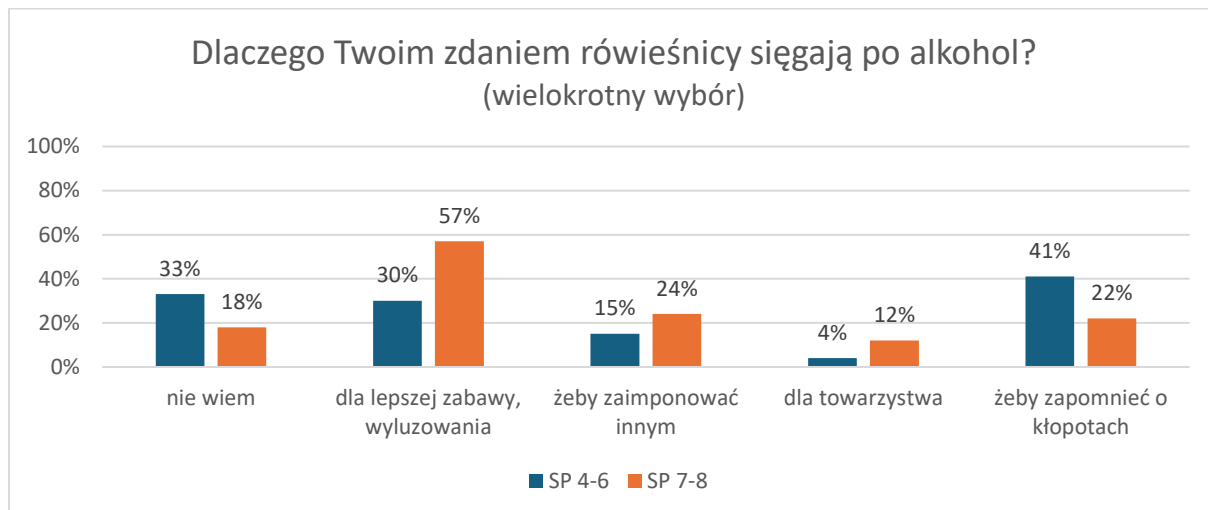
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Ekspansja i globalizacja mediów i rynków w dużym stopniu kształtuje poglądy i wartości młodzieży, jej wybory i zachowania. Młodzi ludzie w obecnej rzeczywistości mają więcej swobody, większe możliwości i częściej dysponują własnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie, grupa ta jest coraz bardziej narażona na oddziaływanie presji zewnętrznej, technik sprzedaży i marketingu, których agresywność w odniesieniu do towarów konsumpcyjnych i potencjalnie szkodliwych substancji, takich jak alkohol i inne substancje psychoaktywne, stale rośnie.

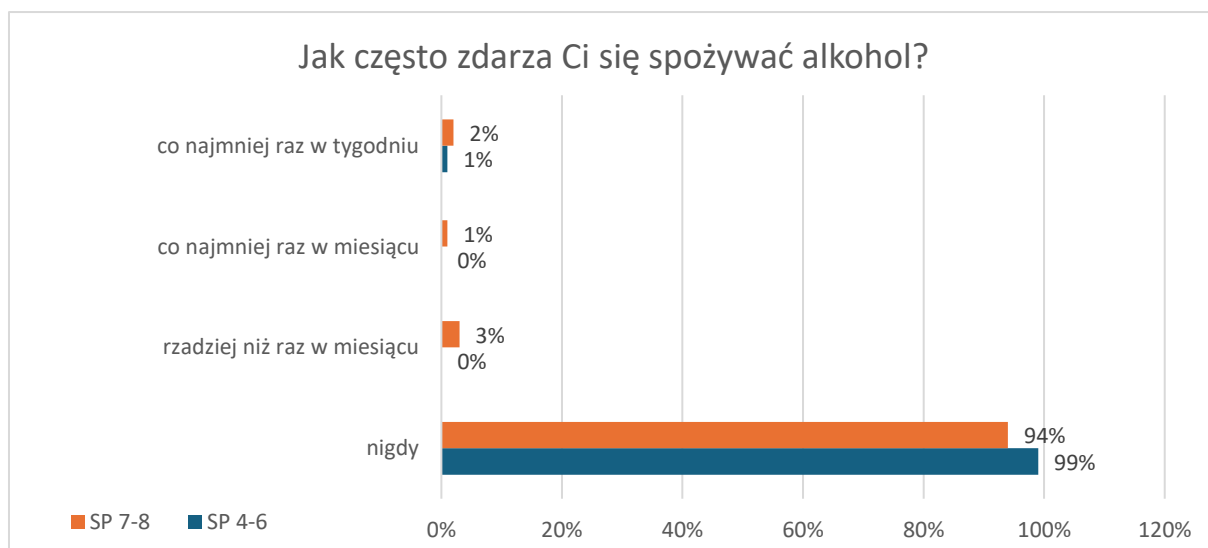
W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. **10% uczniów klas 4-6 oraz 30% uczniów klas 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.** Następnie badanych zapytano o to, w jakich miejscach ich koledzy/koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazywali najczęściej podczas spędzania czasu na świeżym powietrzu (SP 4-6: 41%; SP 7-8: 51%), podczas imprez/dyskotek (SP 4-6: 37%; SP 7-8: 27%), podczas wycieczek szkolnych (SP 4-6: 19%; SP 7-8: 16%) oraz w domu (SP 4-6: 19%; SP 7-8: 6%).

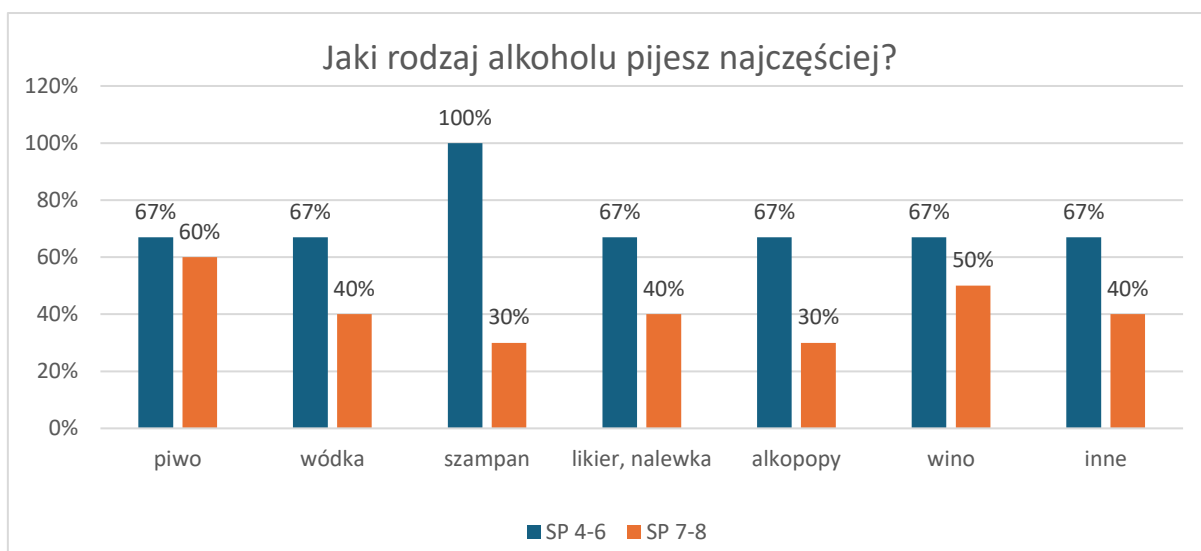
Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol, respondenci wskazywali najczęściej na chęć lepszej zabawy (SP 4-6: 30%; SP 7-8: 57%), zaimponowania innym (SP 4-6: 15%; SP 7-8: 24%), dla towarzystwa (SP 4-6: 4%; SP 7-8: 12%) oraz, co niepokojące, aby zapomnieć o kłopotach (SP 4-6: 41%; SP 7-8: 22%).

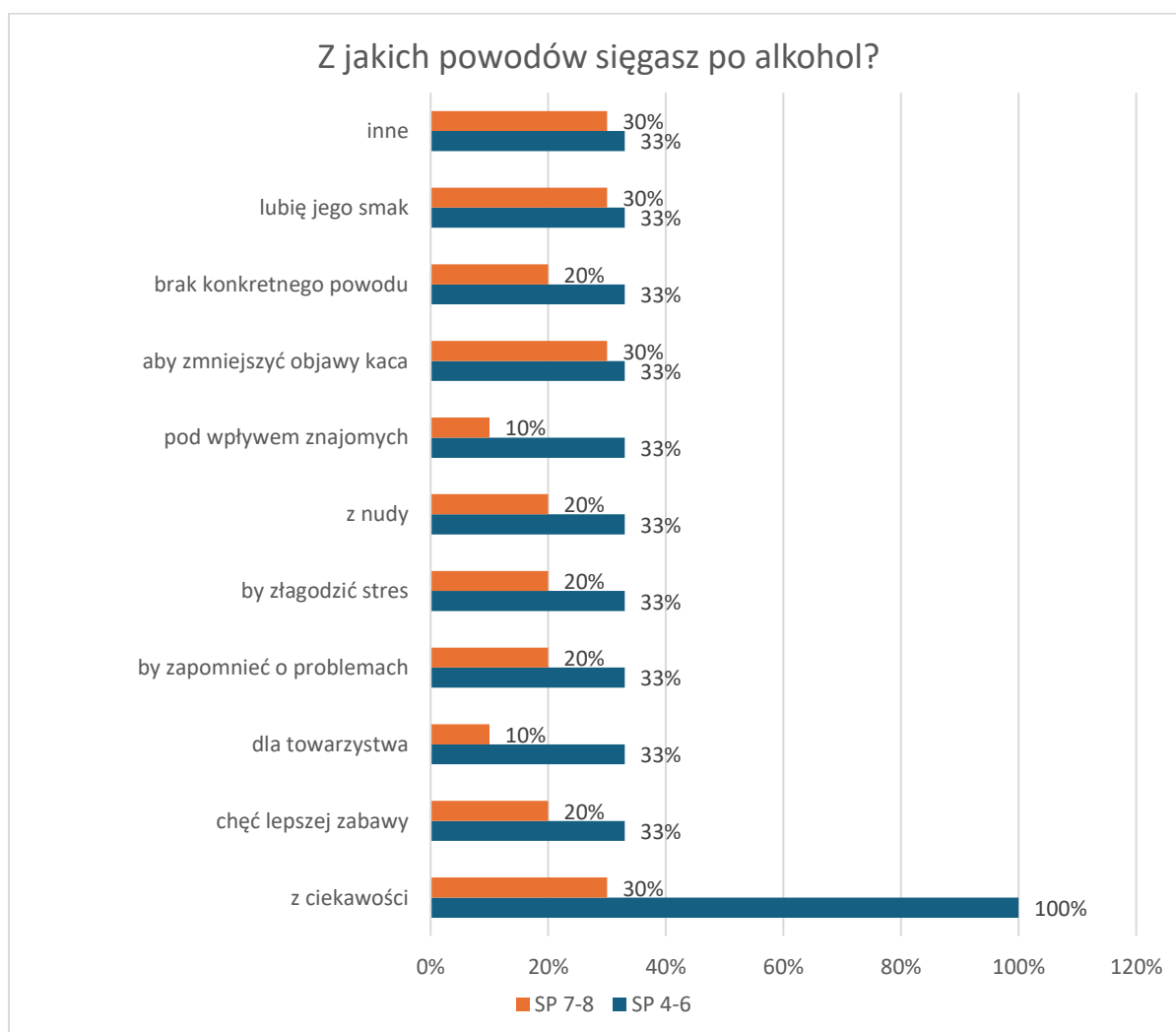
W celu zbadania ilu uczniów ma za sobą inicjację alkoholową – zapytano o to jak często zdarza się im pić alkohol. Inicjację alkoholową ma za sobą 1% uczniów klas 4-6 oraz 6% uczniów klas 7-8.

Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. **Uczniowie szkół podstawowych Gminy Tyczyn deklarujący spożywanie alkoholu najczęściej sięgają po szampana oraz piwo.**

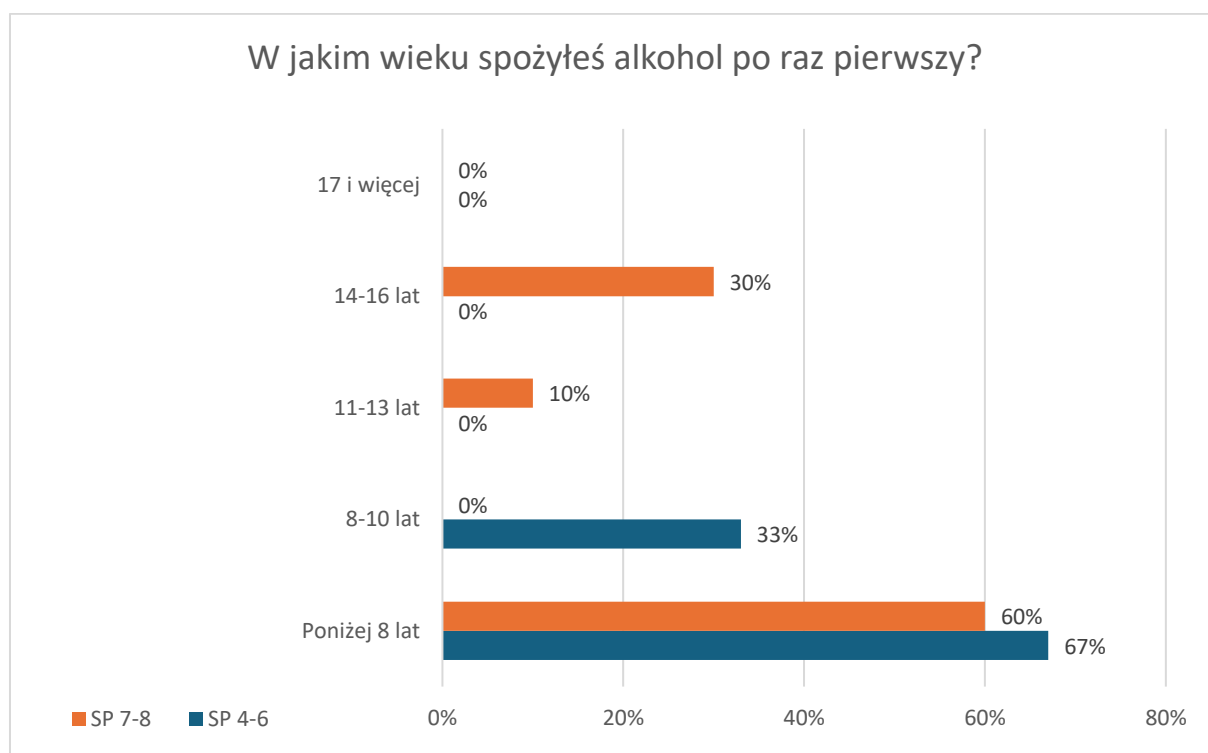

Wśród powodów z jakich sięgają po alkohol uczniowie, wskazywali na różnorodne przyczyny: na to, że piją alkohol z ciekawości, a także m.in. lubią jego smak.

Wczesna inicjacja alkoholowa w gronie rówieśników czy w środowisku rodzinnym, gdzie rodzice dodatkowo dają przyzwolenie na próbowanie/picie alkoholu przez swoje dzieci, zwiększa ryzyko pojawienia się u nich w przyszłości potencjalnych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu. Ponadto, takie przyzwalające postawy rodziców oraz wczesna intoksykacja alkoholowa są jednymi z wielu czynników zwiększających ryzyko pojawienia się zachowań problemowych u adolescenta. Dodajmy, że Polska uważana jest za kraj, w którym dominuje duże przyzwolenie dla intoksykacji alkoholowej, a sama konsumpcja alkoholu jest na porządku dziennym⁶.

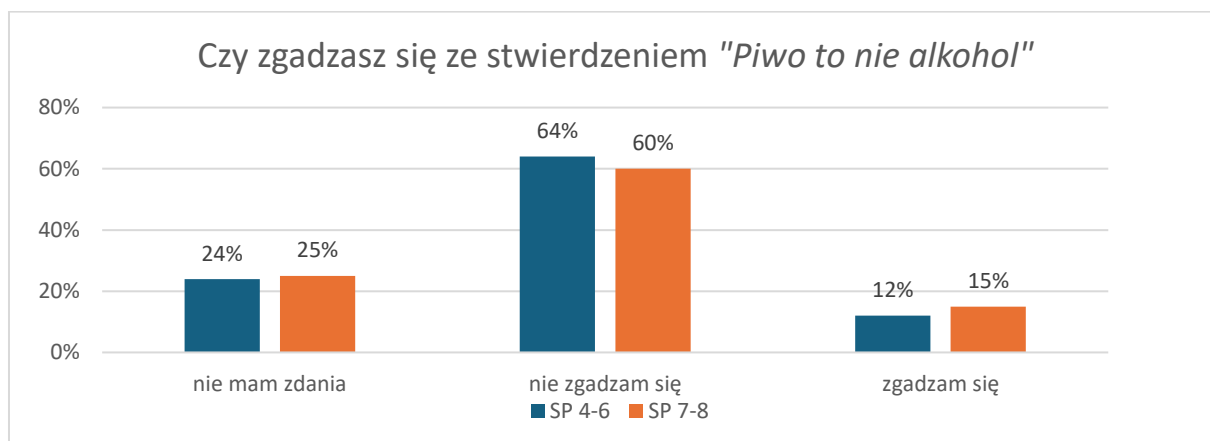
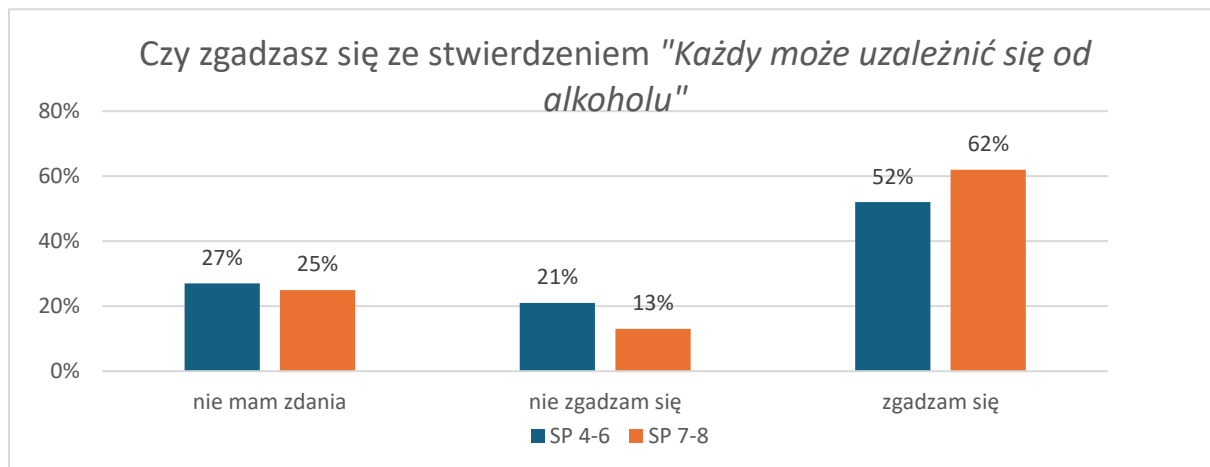
Zapytaliśmy uczniów deklarujących spożycie alkoholu, w jakim wieku pili go po raz pierwszy. Szczegółowy rozkład odpowiedzi badanych uczniów przedstawia poniższy wykres.

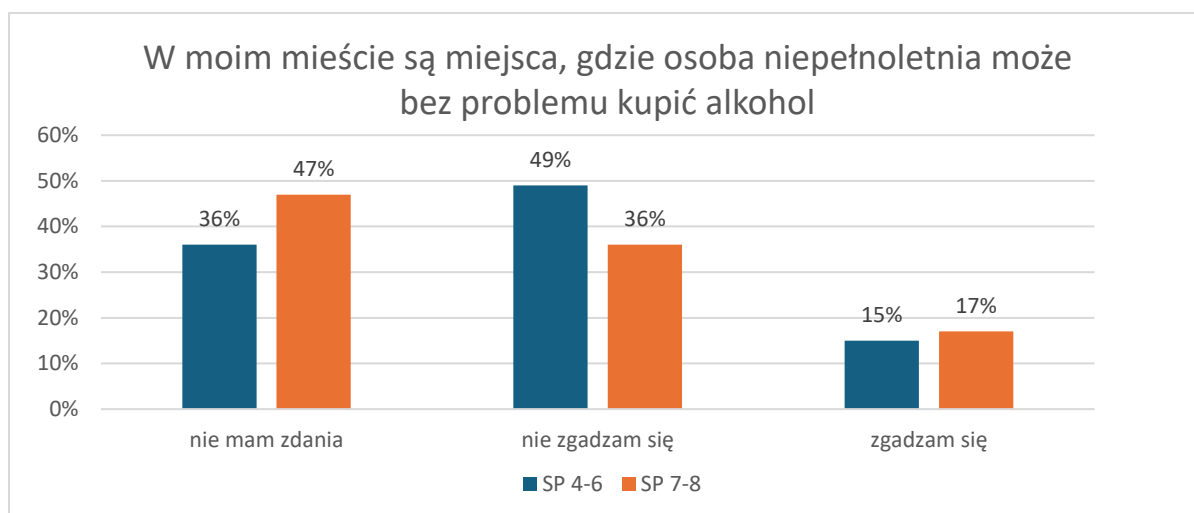
Znaczna część (SP 4-6: 52%; SP 7-8: 62%) ankietowanych uczniów ma świadomość, iż każdy może uzależnić się od alkoholu. Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż część uczniów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż piwo nie jest alkoholem (SP 4-6: 12%; SP 7-8: 15%).

⁶ D. Dolata, *Picie kontrolowane – propozycja strategii pomocowych dla młodych dorosłych*, „Kultura-Społeczeństwo- Edukacja Nr 2 (6) 2014, Poznań 2004.

Co oznacza, że ta część badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

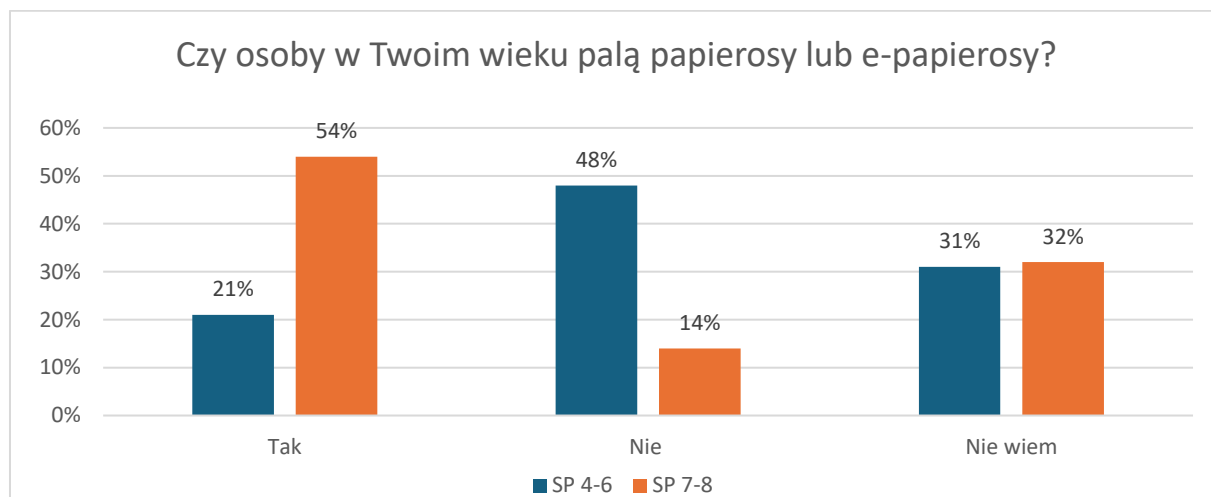
Wydaje się, że alkohol w Gminie Tyczyn jest stosunkowo łatwo dostępny dla uczniów, ponieważ **15% uczniów SP 4-6 oraz 17% uczniów SP 7-8 – odpowiedziało, iż zna takie miejsca w swojej okolicy, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol.**

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów czy ich rówieśnicy palą papierosy oraz czy sami kiedykolwiek próbowali papierosa.

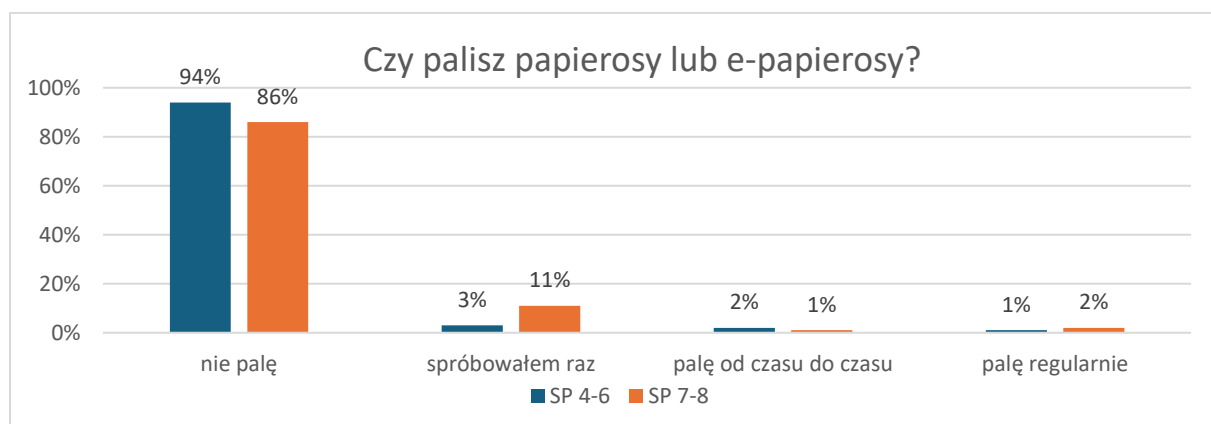
Jak wynika z przeprowadzonych badań 21% młodszych i 54% starszych uczniów wskazało, że osoby w ich wieku palą papierosy lub e-papierosy. 48% uczniów klas 4-6 oraz 14% uczniów klas 7-8 odpowiedziało, że ich rówieśnicy nie palą wyrobów tytoniowych.

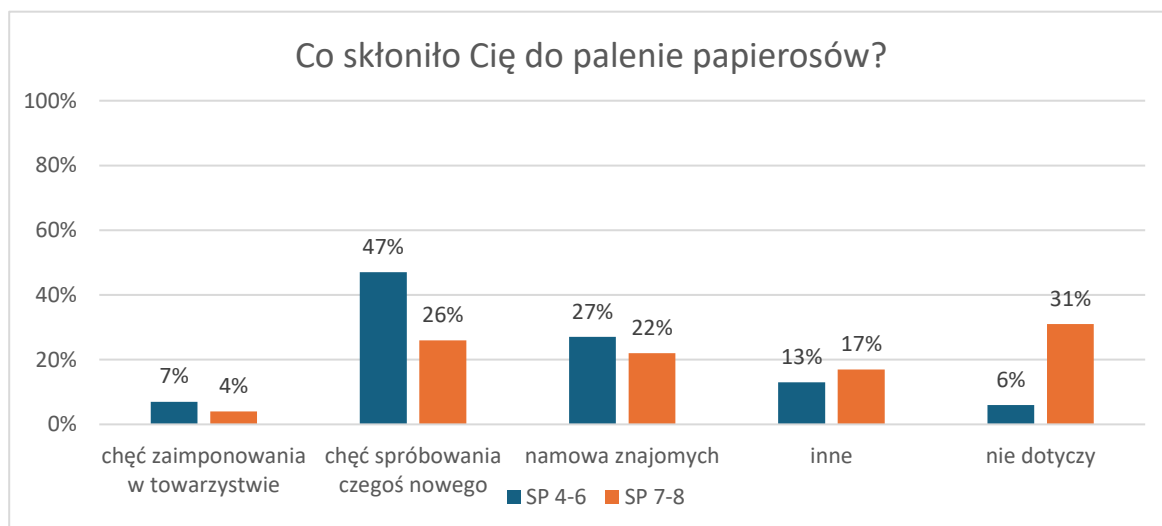
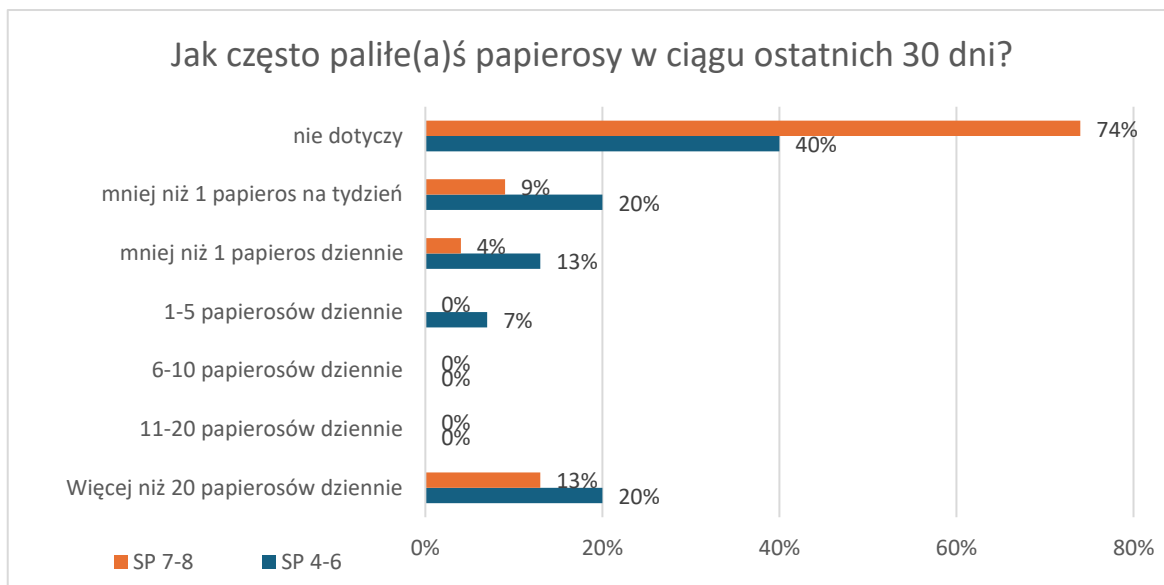

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. **Inicjację nikotynową ma za sobą 6% uczniów klas 4-6 oraz 14% uczniów klas 7-8, z czego 3% z badanych z młodszej grupy i 11% ze starszej deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz.**

Poniżej przedstawiono wykres określający częstotliwość palenia papierosów przez uczniów.

Należy zwrócić uwagę, iż najczęściej wskazywanymi powodami **palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową** była **chęć spróbowania czegoś nowego**.

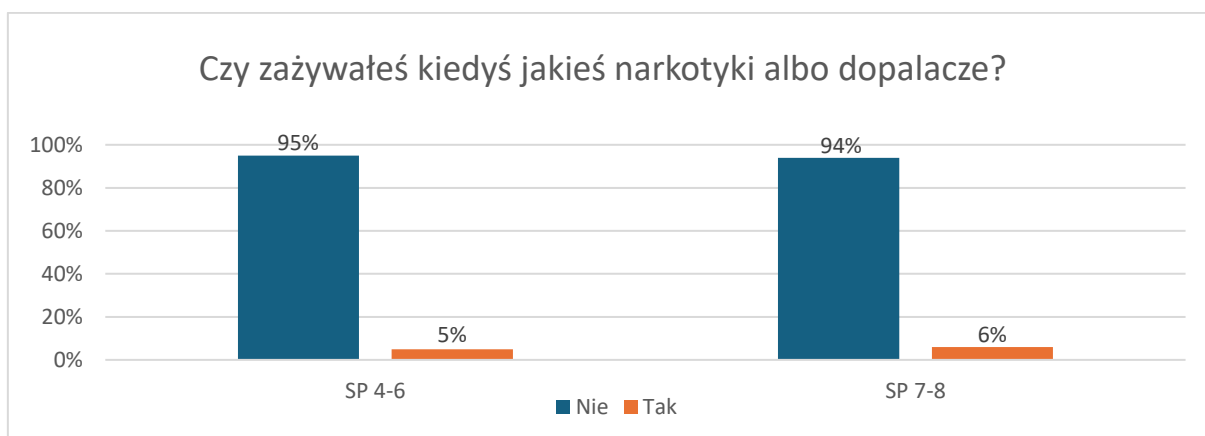
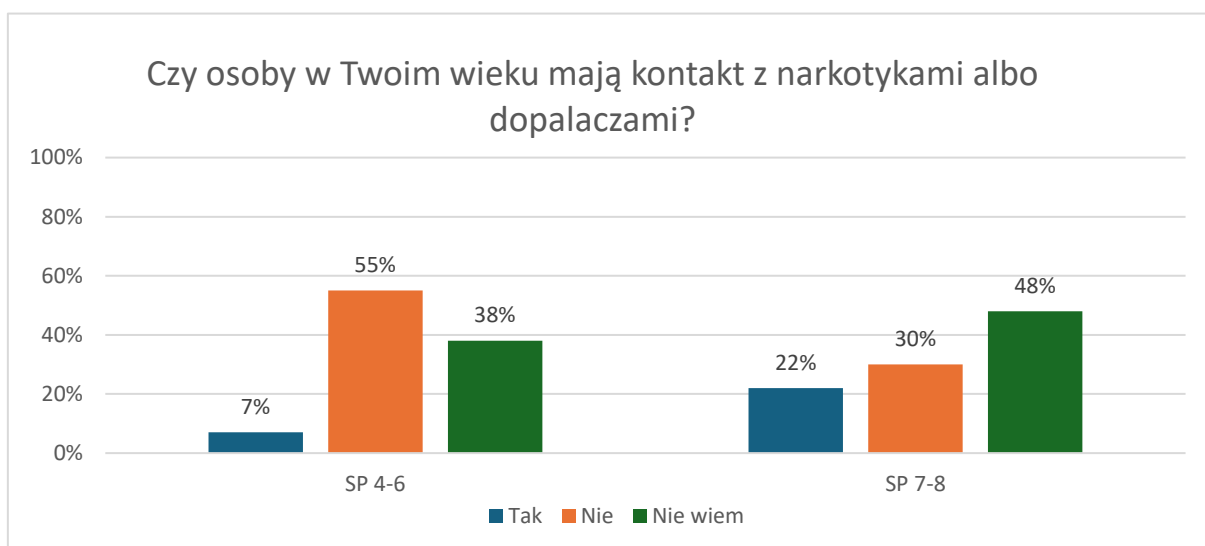

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

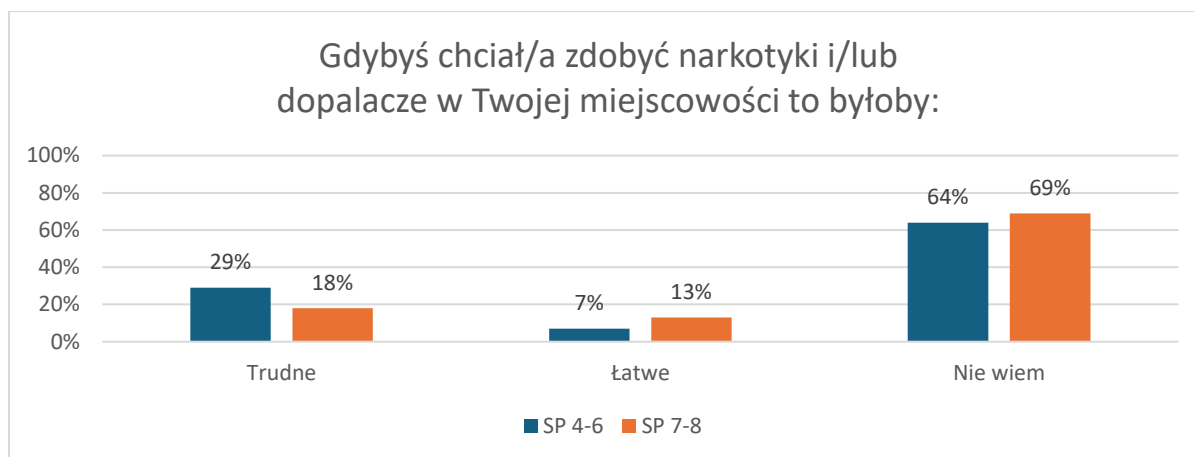
Wyniki badania ESPAD wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania wśród polskiej młodzieży substancji nielegalnych (narkotyki, dopalacze), niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem.

Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków: 7% uczniów klas 4-6 oraz 22% uczniów klas 7-8 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami.

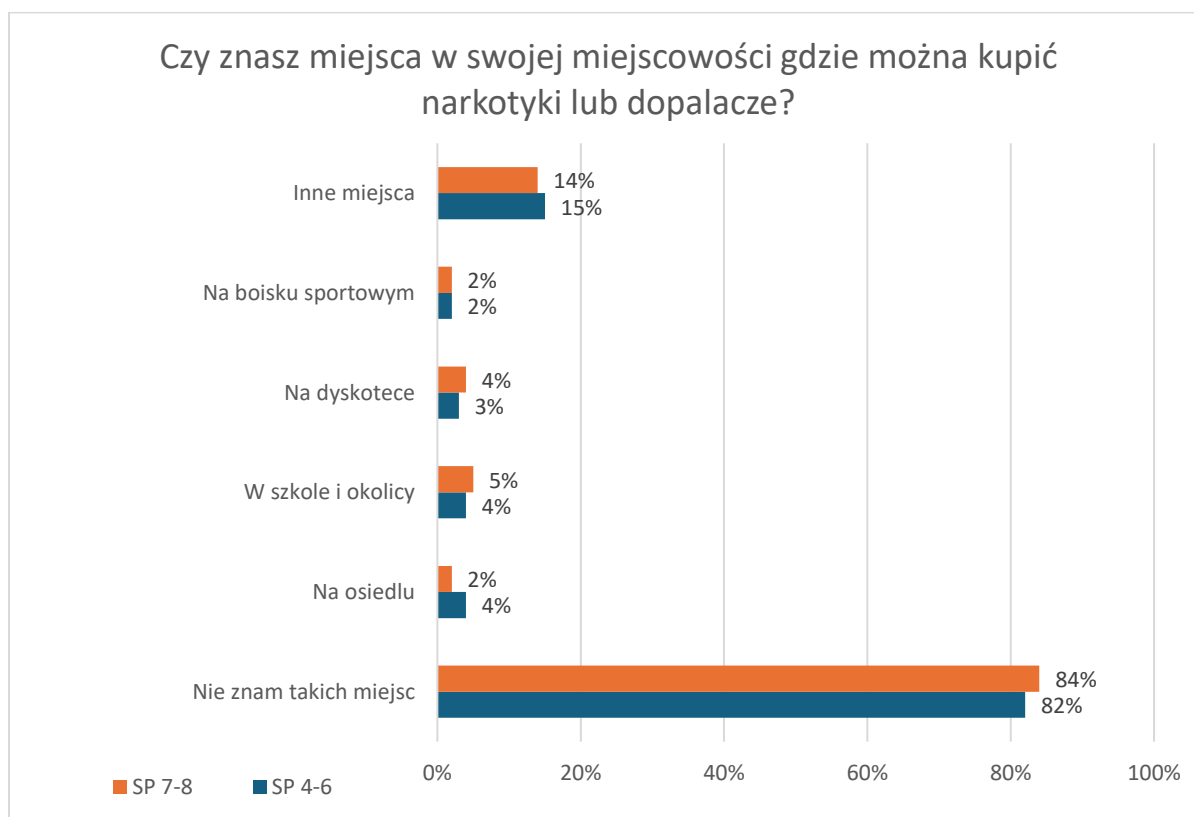
Dodatkowo 5% z ankietowanych uczniów klas SP 4-6 oraz 6% uczniów klas 7-8 zadeklarowało, że przyjmowali kiedykolwiek substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze.

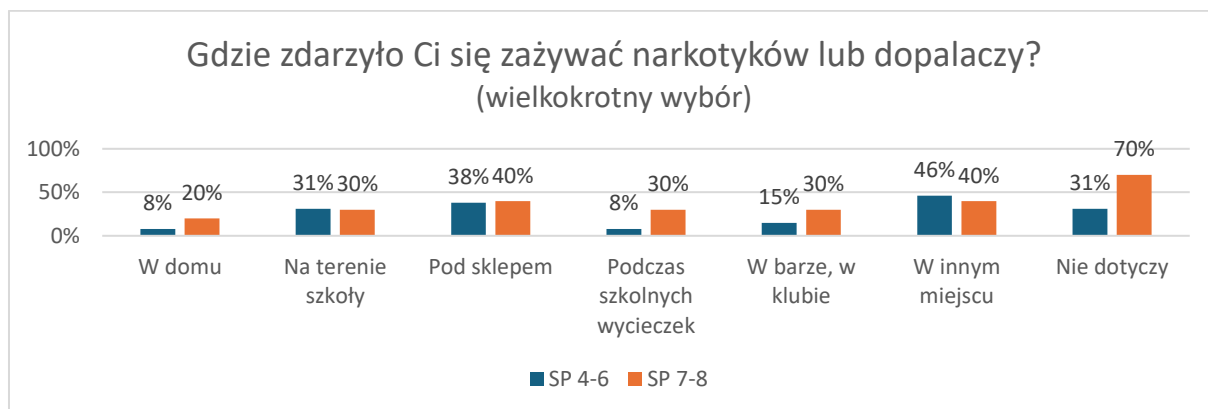
Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości **wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby łatwe/trudne** (SP 4-6: 64%; SP 7-8: 69%). Jednakże **7% młodszych oraz 13% starszych uczniów twierdzi, że byłoby to łatwe**. Może to oznaczać, że ci uczniowie lub ich znajomi dokonywali już próby zakupu narkotyków lub dopalaczy.

Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (SP 4-6: 82%, SP 7-8: 84%), **aczkolwiek pojawiły się deklaracje uczniów wskazujące, gdzie można nabyć te substancje**.

Następnie uczniowie zażywający kiedykolwiek narkotyków wskazali miejsca, gdzie zażywali niedozwolonych substancji. Poniższy wykres pokazuje, że uczniowie najczęściej zażywają m.in. pod sklepem (SP 4-6: 38%; SP 7-8: 40%), a także w innych niż wymienione miejsca (SP 4-6: 46%; SP 7-8: 40%).

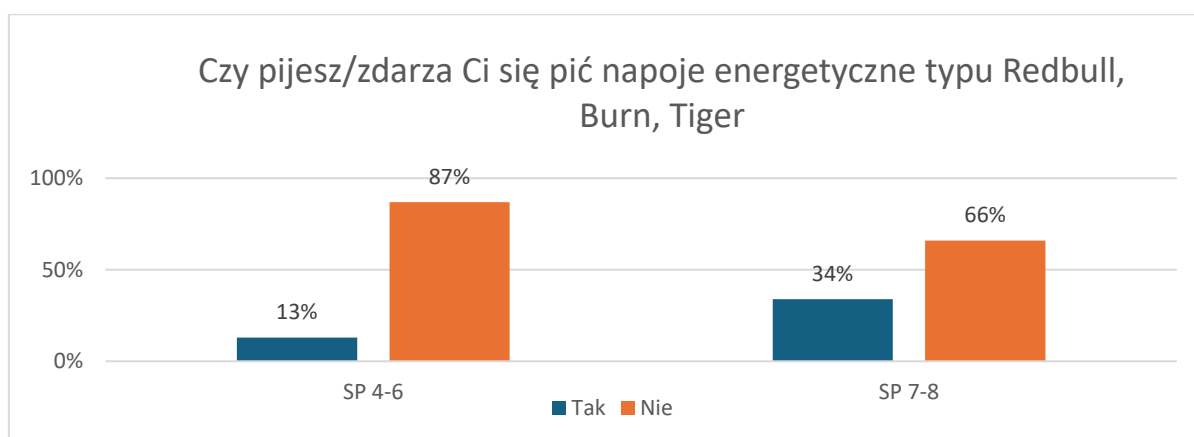
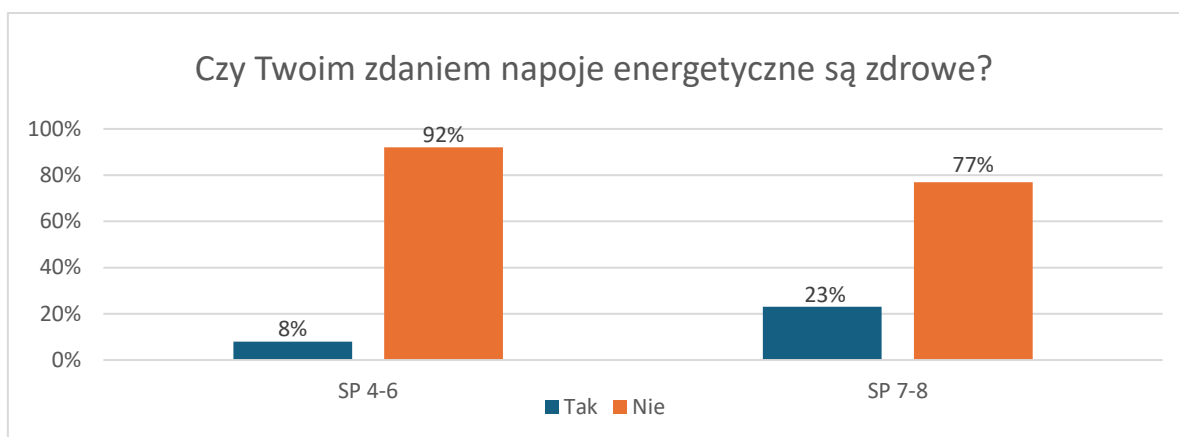
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ

Napoje energetyzujące są bardzo popularną używką wśród dorosłych, młodzieży oraz dzieci. W Polsce napoje energetyzujące nazywane są „energetykami”, a przecież są one słabym źródłem energii. W języku angielskim na napoje energetyzujące używa się określeń „stymulant drink” czy „energy drink”. Skierowane są do osób dorosłych i mają na celu zmniejszenie uczucia zmęczenia, poprawę samopoczucia i wydolności organizmu.

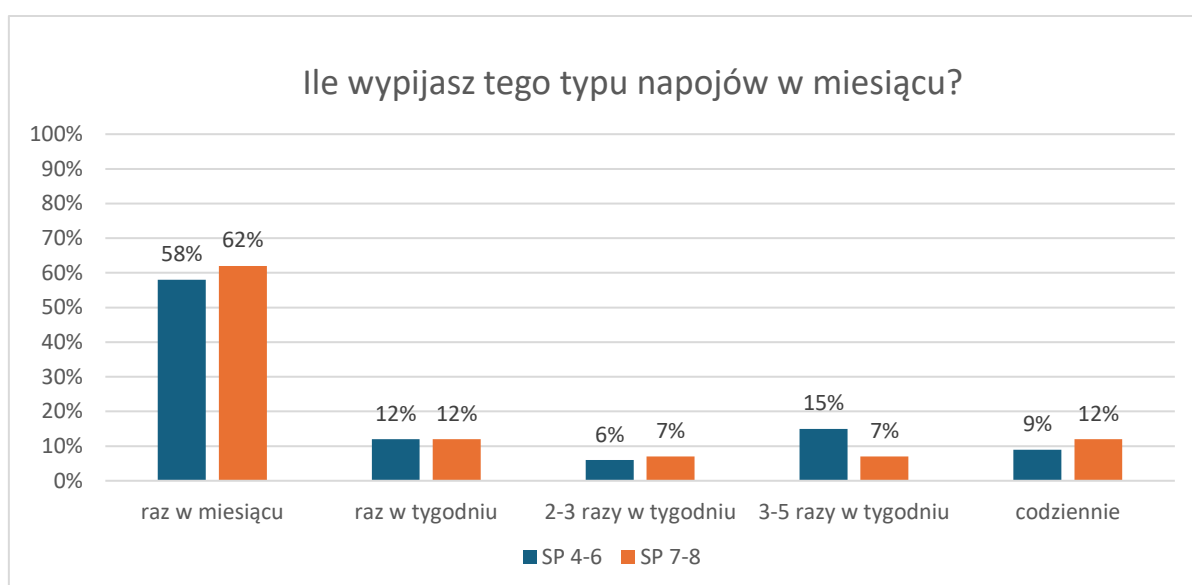
Często napoje energetyzujące mylone są z napojami izotonicznymi, które również są bardzo popularne wśród młodzieży. Napoje izotoniczne zostały zaprojektowane głównie z myślą o osobach aktywnych fizycznie oraz w stanach zwiększonej potliwości. Ich głównym zadaniem jest chronić organizm przed odwodnieniem oraz uzupełnić niedobory elektrolitów utraconych w trakcie wzmożonej aktywności fizycznej. Są łatwo przyswajalne, ponieważ stężenie rozpuszczalnych w nich cząstek jest takie samo jak we krwi człowieka. Różnice w składzie produktów: (energetyzujące – duża zawartość cukru, kofeiny, tauryny; izotoniczne – zawartość mikroelementów i makroelementów, witamin). Występują także różnice w oddziaływaniu na organizm (energetyzujące – funkcja pobudzająca; izotoniczne – zapobiegają odwodnieniu organizmu, uzupełniają elektrolity).

Napoje energetyzujące (tzw. energy drinki, napoje wysokooktanowe) to gazowane napoje bezalkoholowe, które mają działanie pobudzające. Napoje te, wzbogacane są o substancje, które mają za zadanie poprawiać sprawność fizyczną (w krótkim przedziale czasowym), psychofizyczną oraz zdolność koncentracji. Najczęściej w swoim składzie zawierają kofeinę, znaczną ilość cukru i taurynę. Spożywanie napojów energetyzujących u coraz młodszych osób zdecydowanie rośnie, co jest niepokojące z punktu widzenia zdrowia publicznego.

Zbadaliśmy przekonania uczniów Gminy Tyczyn, na temat napojów energetyzujących. 8% uczniów klas SP 4-6 oraz 23% SP 7-8 jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 13% uczniów z młodszej oraz 34% starszej grupy deklaruje, że pije napoje energetyczne.

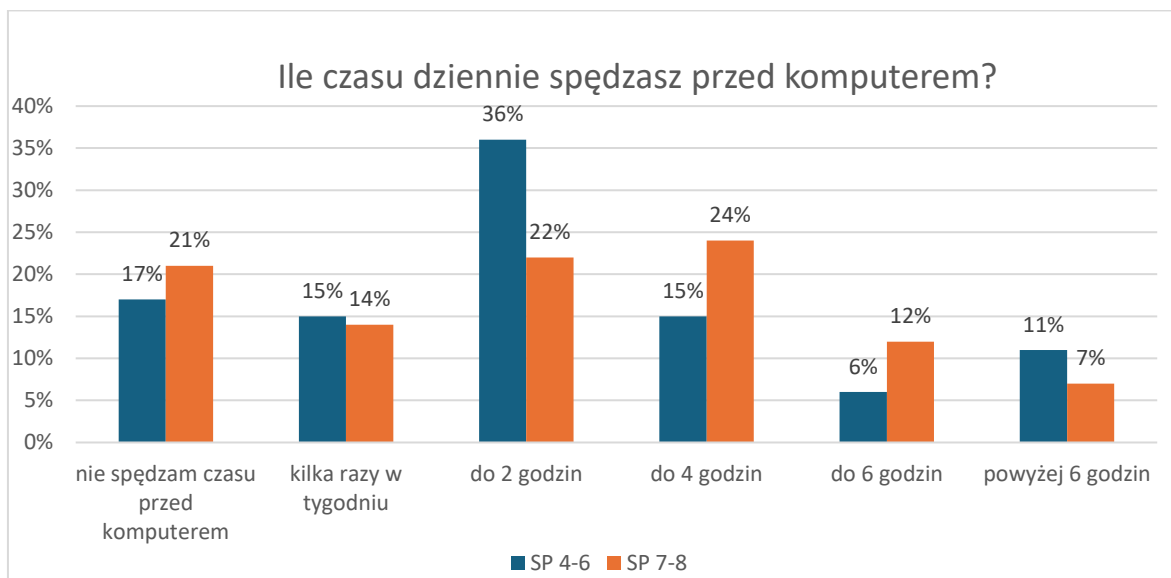
Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu (SP 4-6: 58%; SP 7-8: 62%). Pojawiały się również odpowiedzi uczniów mówiące o przyjmowaniu tych napojów codziennie (SP 4-6: 9%; SP 7-8: 12%).

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD

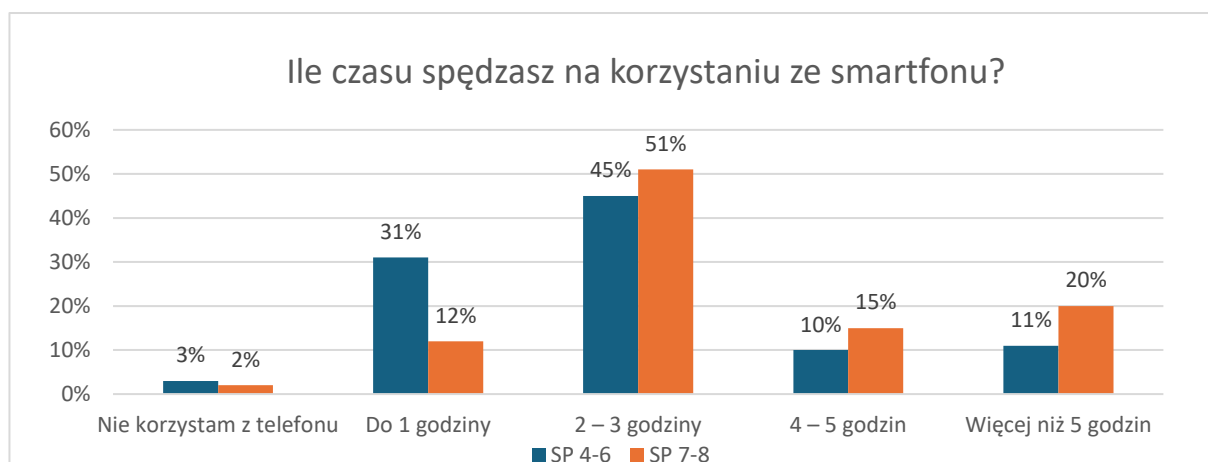
Problematyka nieprawidłowego korzystania z Internetu i komputera (w tym, nadużywanie) staje się coraz powszechniejszym zagadnieniem. Komputer i Internet oferują szeroki wachlarz aktywności – zarówno prorozwojowych (dostęp do wiedzy), jak i patologicznych (m.in. dostęp do treści pornograficznych). Jedną z najbardziej rozpowszechnionych aktywności, które można wykonywać będąc online, jest granie w gry czy korzystanie z portali społecznościach. Mimo że odpowiedzialne korzystanie z komputera i Internetu, nawet przez dzieci, niesie ze sobą wiele korzyści, to należy jednak zwrócić uwagę na potencjalne zagrożenia wynikające z nadmiernego, pozbawionego kontroli zaangażowania. Poza skrajnymi przykładami niebezpieczeństwa, jakie wiąże się z nielegalnym użytkowaniem Internetu, pozostaje obszar związany z negatywnymi konsekwencjami dla rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży. Spędzanie coraz większej ilości czasu przed monitorem komputera ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego, ale także dla rozwoju emocjonalnego i społecznego.⁷

Uczniowie szkół podstawowych Gminy Tyczyn najczęściej korzystają z komputera do 2 godzin dziennie (SP 4-6: 36%; SP 7-8: 22%). Niepokojące są deklaracje 11% młodszych oraz 7% starszych uczniów mówiące o korzystaniu z komputera powyżej 6 godzin dziennie.

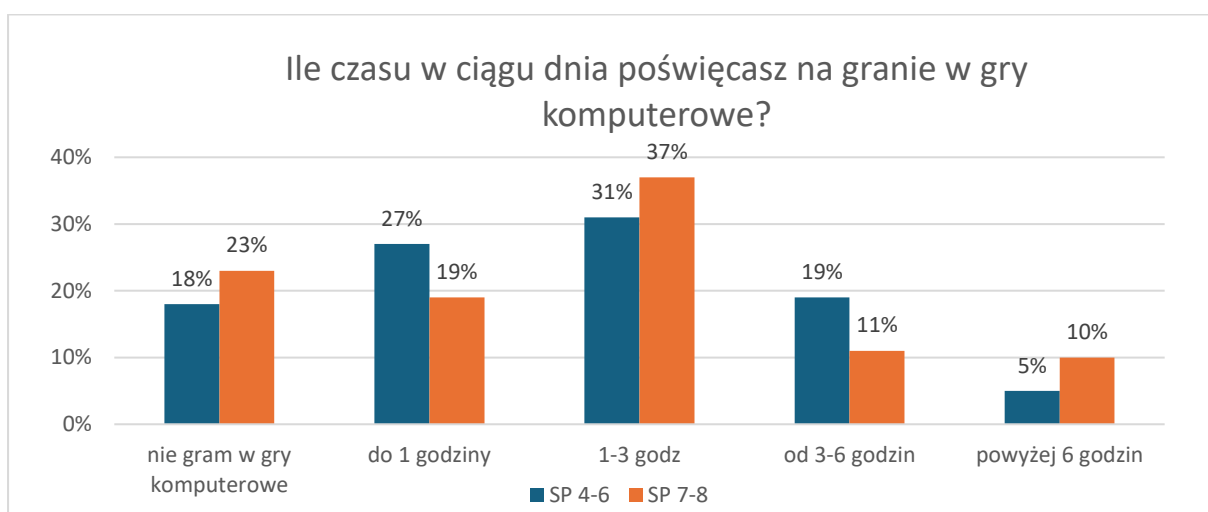
W przypadku korzystania ze smartfonu uczniowie deklarują najczęściej czas 2 – 3 godzin (SP 4-6: 45%; SP 7-8: 51%). Niepokojące są deklaracje 11% młodszych oraz 20% starszych uczniów mówiące o korzystaniu ze smartfonu powyżej 5 godzin dziennie.

⁷ Rowicka M., *Uzależnienia behawioralne. Praktyka i teoria*, Minister Zdrowia, Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2015

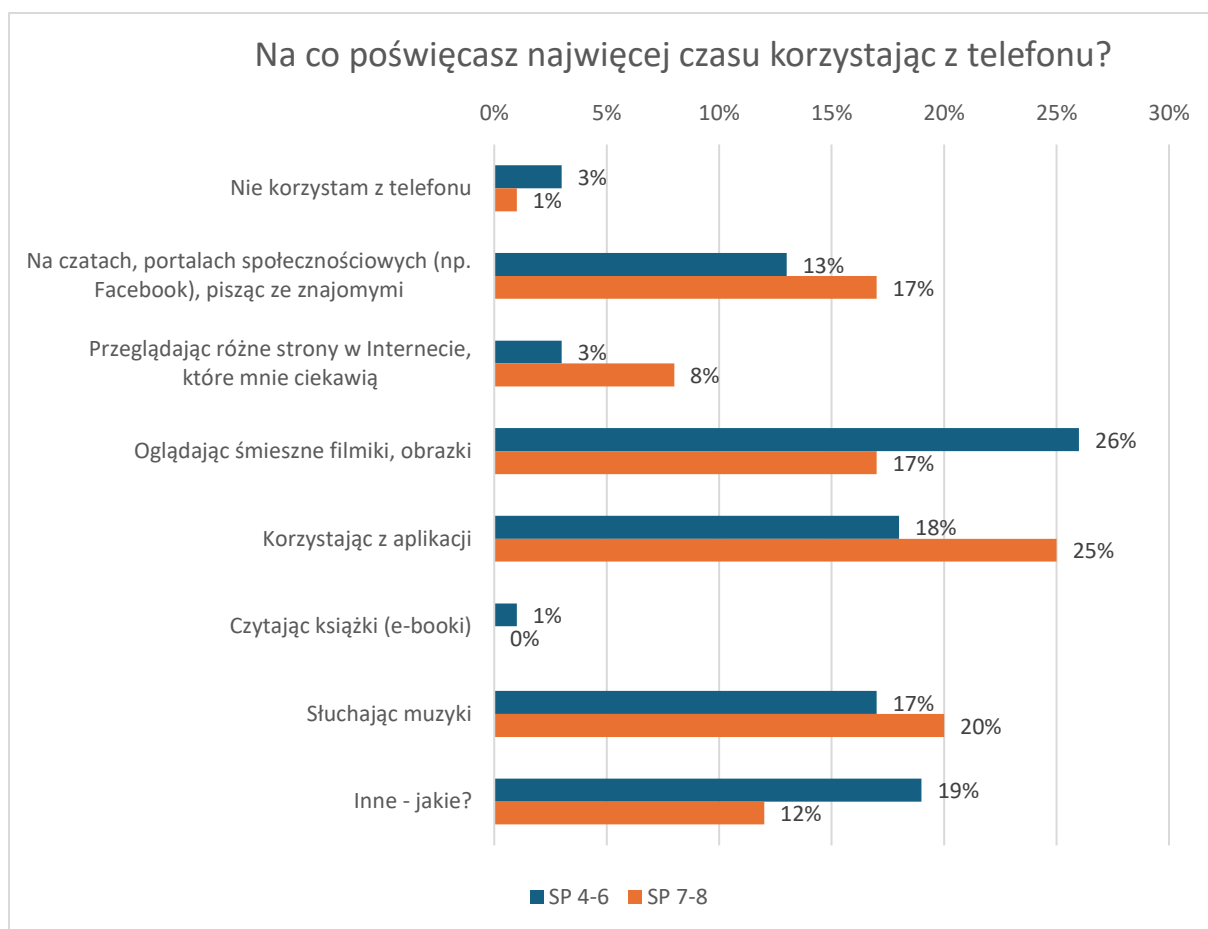
Zapytaliśmy uczniów, ile czasu w ciągu dnia poświęcają na granie w gry komputerowe. Optymistyczne są wskazania 18% uczniów klas 4-6 oraz 23% uczniów klas 7-8 mówiące, że nie grają w gry komputerowe.

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

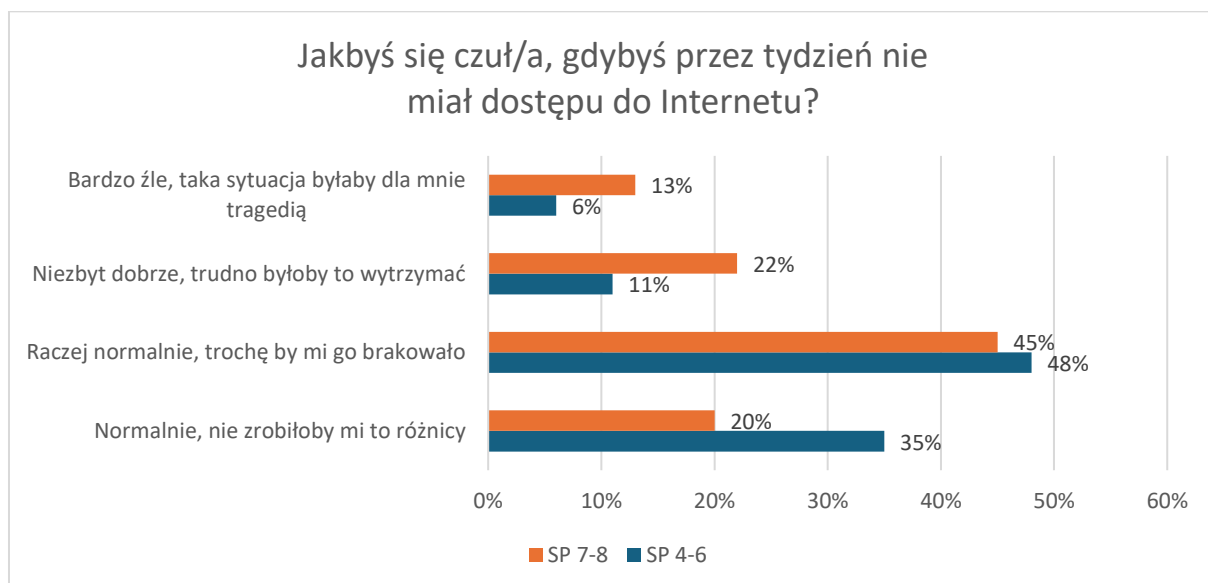

Jeżeli chodzi o **powody korzystania z telefonu** uczniowie wskazywali kolejno na:

- **SP 4-6:** oglądając śmieszne filmiki i tzw. memy (26%), korzystając z aplikacji (18%) oraz słuchanie muzyki (17%).
- **SP 7-8:** korzystając z aplikacji (25%), słuchanie muzyki (20%) oraz na czatach i portalach społecznościowych (17%).

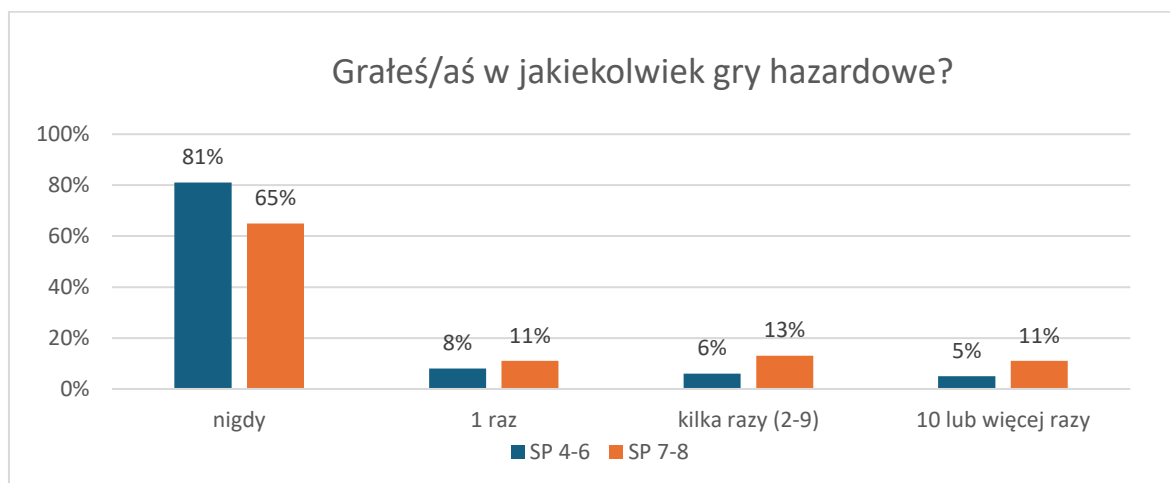

łącznie **83% uczniów klas 4-6** oraz **65% uczniów klas 7-8** deklaruje, że **brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki**. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że **odczuwałby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 11%; SP 7-8 – 22%)**. Jednocześnie, 6% uczniów klas 4-6 oraz 13% klas 7-8 stwierdziło, że **korzystanie z Internetu jest dla nich na tyle istotne, że trudno byłoby im bez tego wytrzymać**.

Hazard wydaje się być rozrywką zarezerwowaną dla dorosłych, jednakże w różnorodne gry hazardowe coraz częściej uwikłane są również dzieci i młodzież. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez CBOS wynika, że w grupie młodzieży częściej narażeni na uzależnienie od gier hazardowych są chłopcy niż dziewczęta. Jednocześnie ponad połowa nieletnich nie rozmawia z rodzicami, o tym, że gra na pieniądze. Choć, w porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat, mniej młodych ludzi gra na pieniądze i mniej spośród nich jest zagrożonych uzależnieniem od hazardu, to w przypadku 10% chłopców zauważono symptomy wskazujące na wysoki stopień ryzyka uzależnienia od hazardu. Na tle danych zebranych w 2016 roku widoczny jest spadek zainteresowania hazardem. Jednocześnie poprzedni wynik był wyższy niż wykazany w badaniu w 2013 roku. Jak tłumaczą autorzy raportu „Młodzież 2018” – „to swego rodzaju „falowanie” zainteresowania hazardem wśród młodzieży charakterystyczne jest dla niemal wszystkich gier uwzględnionych w badaniu – wyjątek stanowią jedynie konkursy SMS-owe, w przypadku których od 2010 roku notujemy trwały trend spadkowy”. Podobnie jak w latach ubiegłych, najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego jest Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%)⁸.

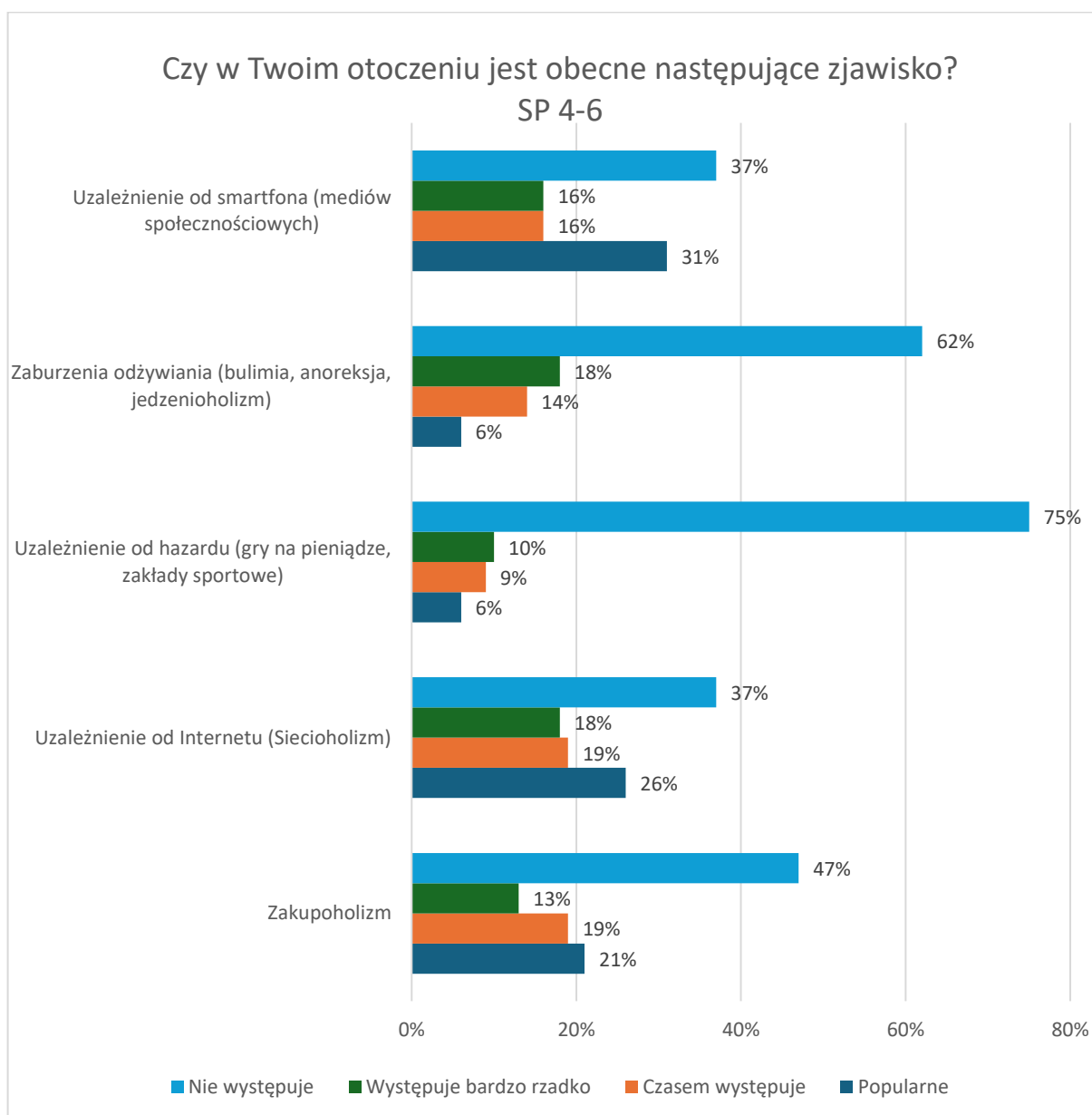
Uczniowie z Gminy Tyczyn sporej większości (SP 4-6: 81%, SP 7-8: 65%) nie mają doświadczenia z internetowymi grami na pieniądze. Jednakże, 19% młodszych oraz 35% starszych uczniów miało do czynienia z taką formą hazardu.

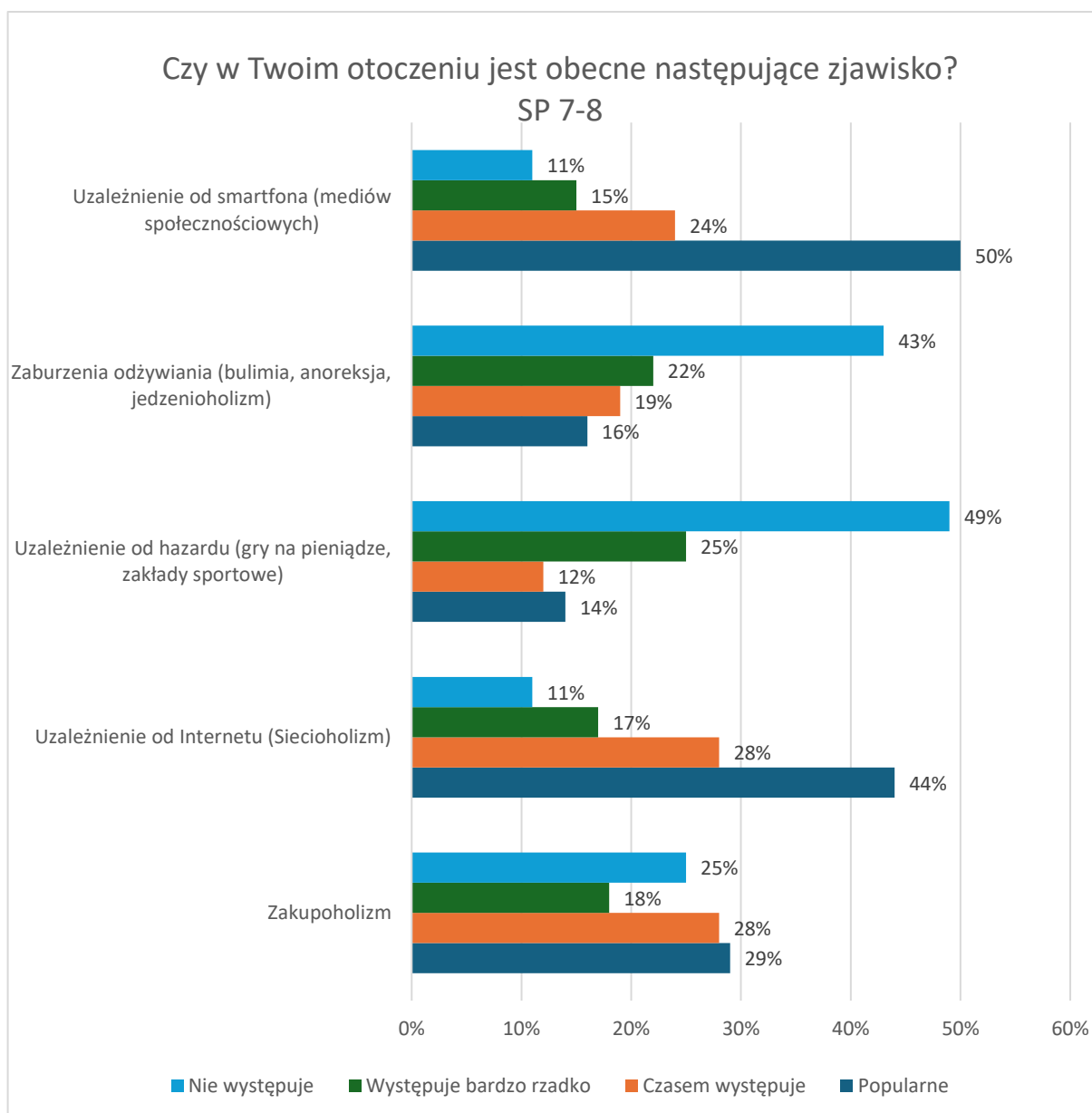

⁸ CBOS, *Młodzież 2018*, Warszawa 2019.

Poprosiliśmy również uczniów Gminy Tyczyn o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku.

Za najbardziej powszechne uzależnienia behawioralne uczniowie Gminy Tyczyn uznali: młodsi uczniowie: uzależnienie od smartfona (31%) oraz uzależnienie od Internetu (26%). Natomiast starsi uczniowie wskazali na: uzależnienie od smartfona (50%) oraz uzależnienia od Internetu (44%). Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawiają poniższe wykresy.

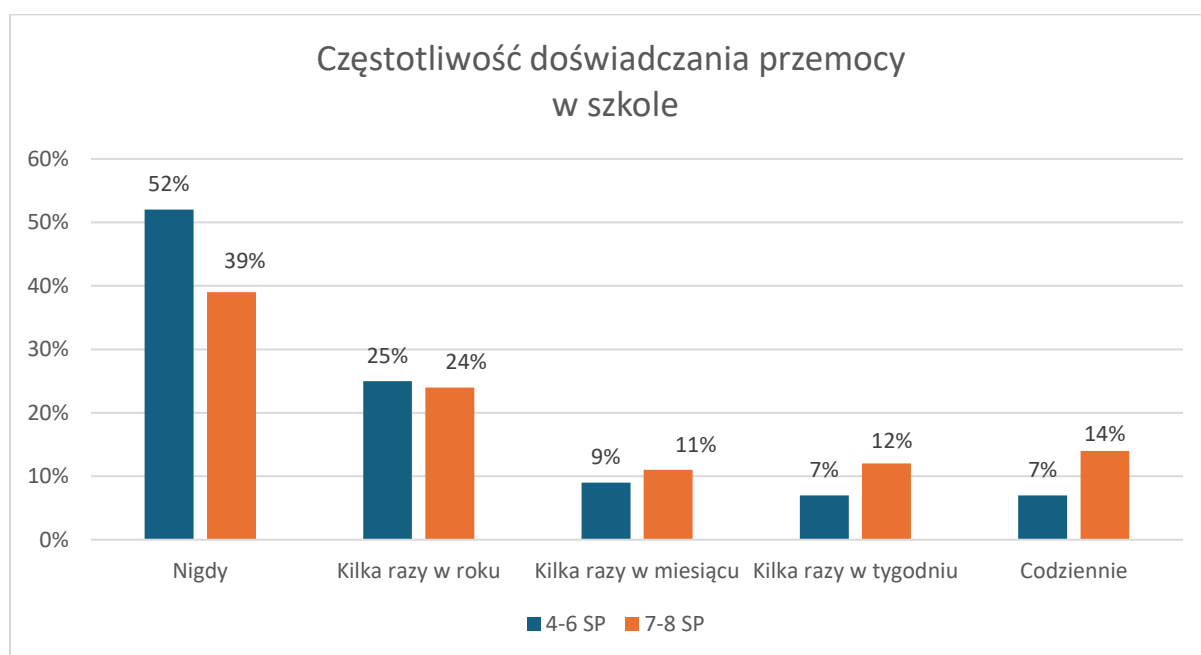

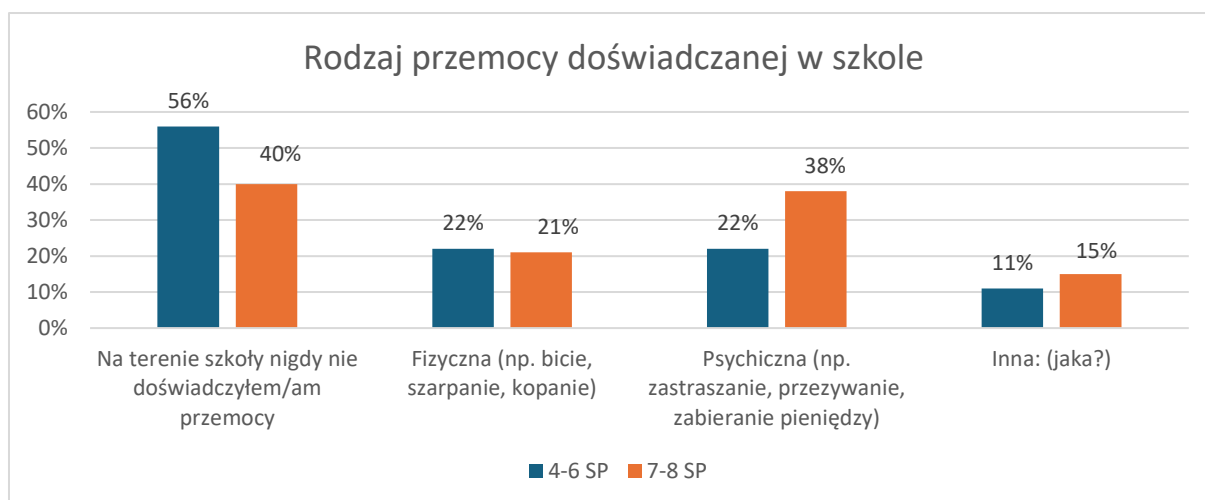
PRZEMOC ORAZ CYBERPRZEMOC

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w Gminie Tyczyn pozwalają przyrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym. W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

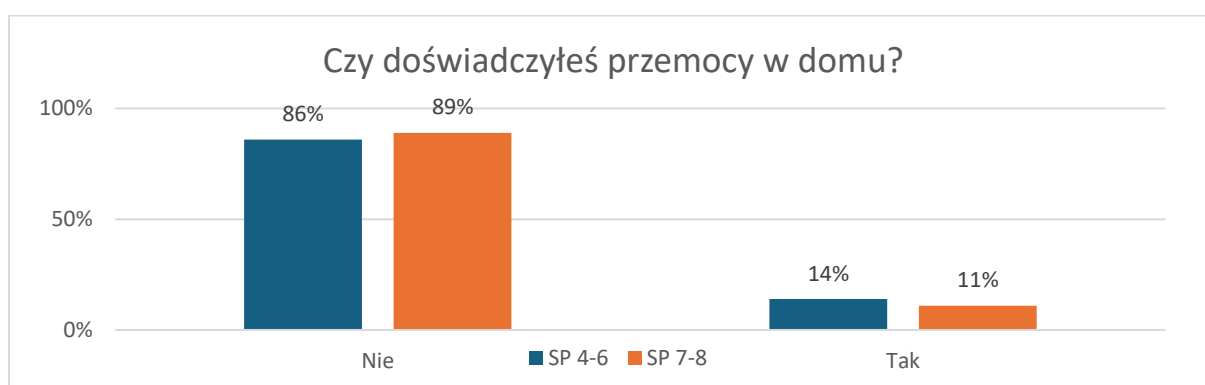
Uczniowie klas 4–6 i 7–8 szkół podstawowych w Gminie Tyczyn najczęściej wskazują, że nigdy nie doświadczyli przemocy w szkole (odpowiednio 52% i 39%). Przemoc kilka razy w roku spotyka 25% uczniów klas 4–6 i 24% uczniów klas 7–8. Doświadczenie przemocy codziennie jest stosunkowo rzadkie, dotyczy 7% uczniów klas 4–6 oraz 14% uczniów klas 7-8.

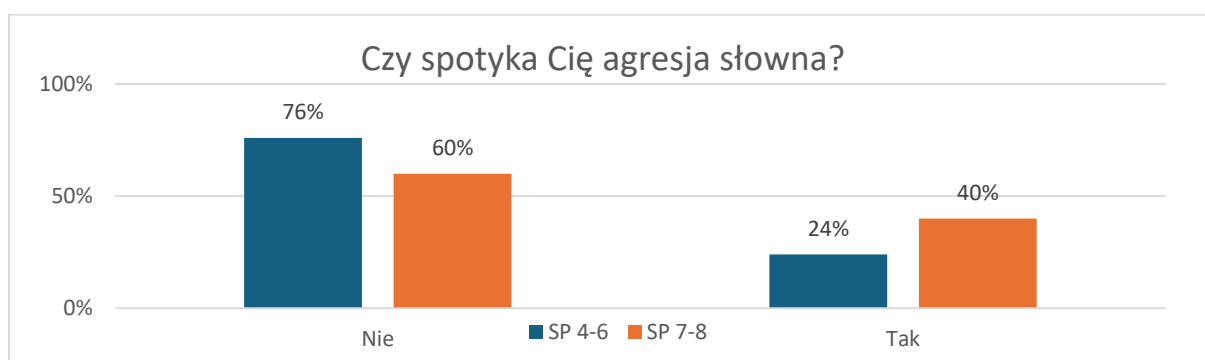
Zapytaliśmy też uczniów o rodzaj spotykanej przez nich przemocy w szkole. Wyniki wskazują, że uczniowie częściej doświadczają w szkole przemocy psychicznej niż fizycznej.

Dzieci i młodzież spędzają najwięcej czasu w domu i w szkole – w związku z tym obydwie te środowiska powinny charakteryzować się harmonią i spokojem, które umożliwią prawidłowy rozwój młodego dorosłego. Uczniowie zostali zapytani czy doświadczają przemocy domowej. Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów Gminy Tyczyn (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 11%).

Jak wynika z przeprowadzonych badań – uczniowie Szkół Gminy Tyczyn wskazują, iż w ich środowisku dochodzi do agresji słownej (SP 4-6: 24%; SP 7-8: 40%).

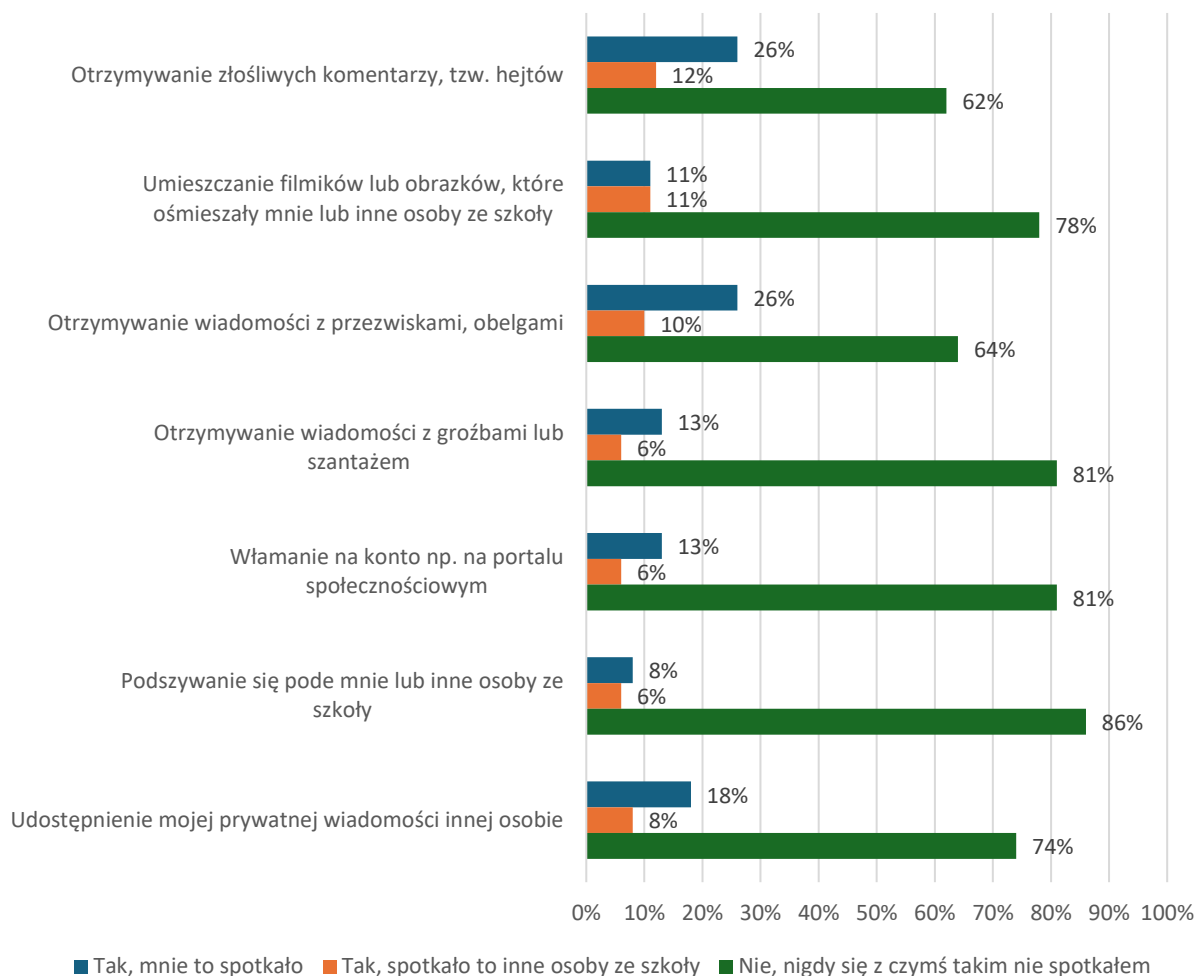
Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom Gminy Tyczyn nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

26% uczniów SP 4-6 oraz 38% uczniów klas SP 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

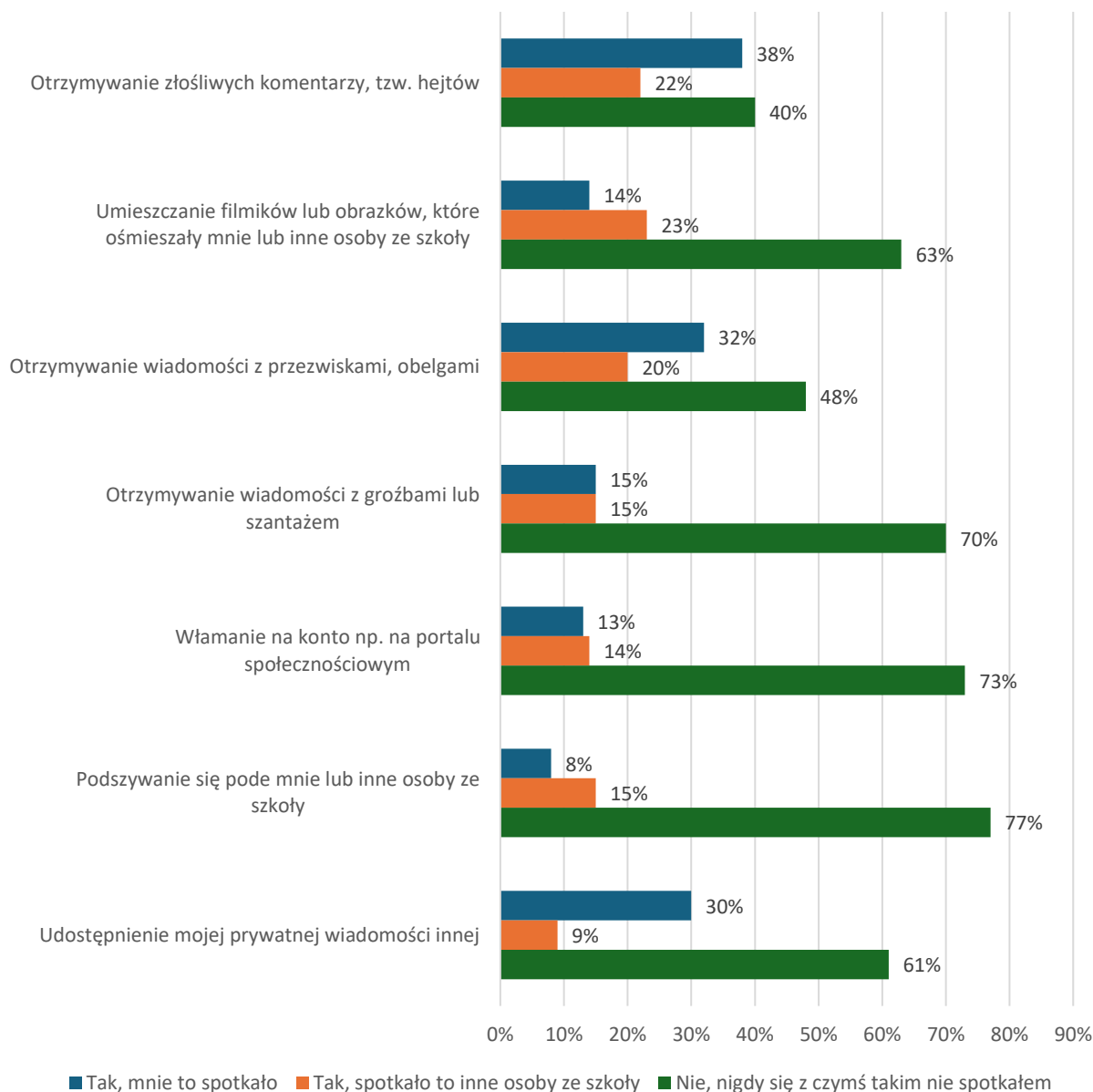
Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6 – 26%; SP 7-8 – 32%) oraz często została udostępniana ich prywatna korespondencja (SP 4-6 – 18%; SP 7-8 – 30%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

Styczność z cyberprzemocą: SP 4-6

Styczność z cyberprzemocą: SP 7-8

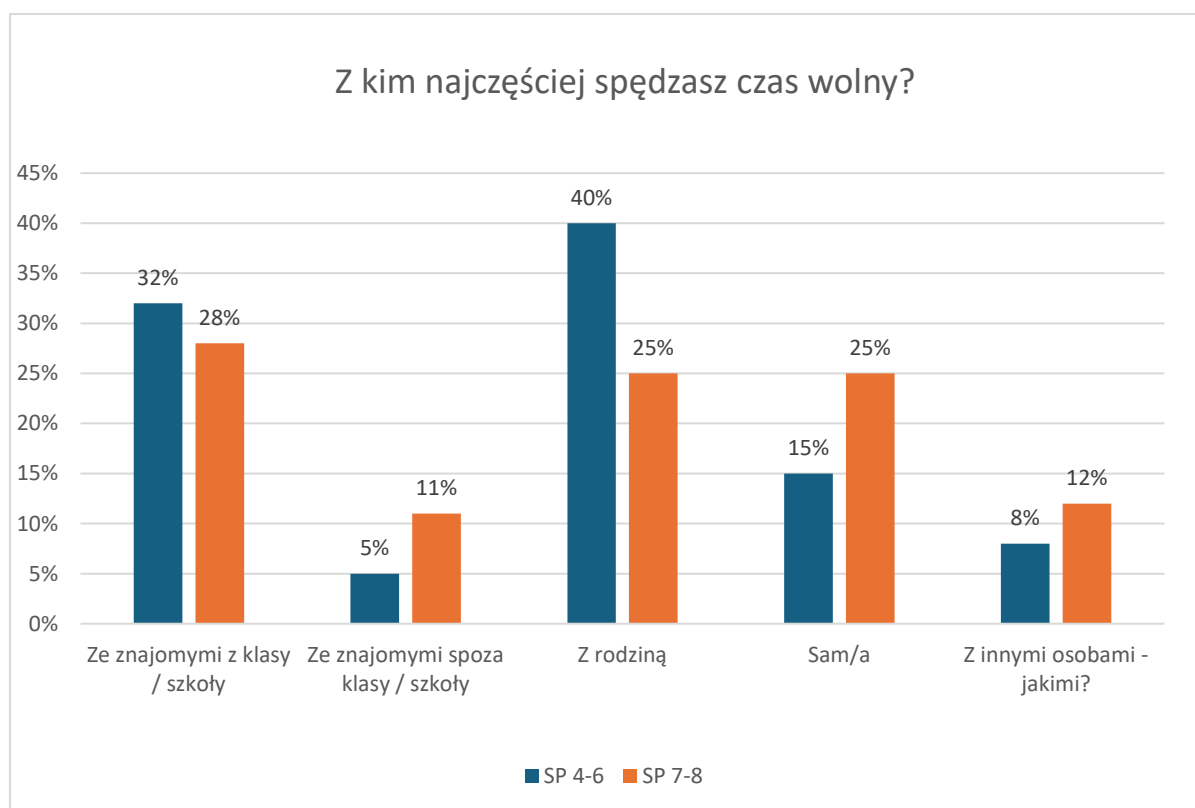
CZAS WOLNY

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacerowanie i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Zapytaliśmy uczniów z kim spędzają najczęściej czas wolny.

Młodszy uczniowie najczęściej czasu spędzają z rodziną (SP 4-6: 40%) lub ze znajomymi ze szkoły/klasy (SP 4-6: 32%). Natomiast, uczniowie klas 7-8 ze znajomymi ze szkoły/klasy (28%), samemu (25%) oraz z rodziną (25%).

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy Gminy Tyczyn

- W opinii mieszkańców Gminy Tyczyn najistotniejszymi problemami społecznymi są zanieczyszczenie powietrza - uzależnienie od alkoholu (82%), uzależnienie od papierosów (75%) oraz bezrobocie (73%).
- Z kolei w kwestii zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi w ich środowisku są: nikotynizm (98%), alkoholizm (98%) oraz sieciologizm (69%).
- Jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Tyczyn 43% z respondentów zna osobiście lub ze słyszenia osoby doznające przemocy w rodzinie, a 34% ma podejrzenia, że może do tego dochodzić.
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy Gminy Tyczyn odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim stopniu ryzyka – większość badanych z rozumą spożywa alkohol – najczęściej kilka razy w roku (48%) oraz kilka razy w miesiącu (26%), wypijając przy tym umiarkowane ilości alkoholu (1-2 porcje: 38%, 3-4 porcje: 33%).
- 79% badanych uważa, że w najbliższej okolicy znajdują się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol, a dla 20% jest tych miejsc za dużo.
- 78% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku, a 16% badanych mieszkańców nie zna miejsc do których po pomoc może zgłosić się osoba uzależniona od alkoholu.
- Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Tyczyn jest zauważalnym nałogiem – 42% z badanych deklaruje, że nie pali wyrobów tytoniowych, a łącznie 58% badanych pali okazjnie oraz regularnie papierosy lub e-papierosy.
- 47% z badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 53% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze.
- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Tyczyn, jest nie rozpowszechnionym zjawiskiem - 89% respondentów przyznaje, że nie ma doświadczenia z grami hazardowymi.

- 83% respondentów nie ma tendencji do "zajadania" stresów i trudnych emocji, podczas gdy 17% przyznaje się do takiego zachowania. Co więcej, aż 89% badanych nie ma problemów z kontrolowaniem swoich zachowań jedzeniowych, co oznacza, że 11% doświadcza trudności w tym obszarze. Wyniki te sugerują, że problemy związane z niekontrolowanym jedzeniem w reakcji na stres dotyczą mniejszości z badanych.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 78% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Badani wskazali na potrzebę organizacji: warsztatów profilaktycznych dla uczniów (28%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (26%), udziału w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych (23%), wsparcia psychologicznego dla rodzin (21%) oraz pomocy w integracji dzieci po okresie izolacji (2%).

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców:

- Kontynuowanie podejmowanych działań informujących o negatywnych skutkach zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Współpraca z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.

- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu
- Wskazane jest zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania.
- Należałoby mimo wszystko zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Pracownicy Instytucjonalni:

- Badani członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Tyczyn za najbardziej istotne problemy związane z uzależnieniami uznali: nadużywanie alkoholu przez dorosłych, zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych, brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami, a także długi okres oczekiwania na dobrowolną terapię.
- Respondenci za najważniejsze zadania KRPA uznali: motywowanie do podjęcia leczenia, które wskazało 100% badanych, a także podejmowanie działań zgodnych z rekomendacjami KCPU – 50%.
- Respondenci podkreślili, że współpraca pomiędzy ZI a KRPA jest skuteczna (69%) oraz bardzo skuteczna (31%). Za najbardziej efektywne sposoby zwiększenia tej współpracy uznano: szkolenia wspólne dla członków obu instytucji (62%), regularne spotkania i wymiana informacji (46%), wspólne projekty i programy profilaktyczne (23%) oraz ustalenie wspólnych celów i strategii działania (23%). Kolejne 23% respondentów wskazało na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej.

- Największe bariery w realizacji działań to: niedobór specjalistów (np. terapeutów, psychologów) oraz niska świadomość społeczna dotycząca problemu., a także brak wystarczających środków finansowych.
- Respondenci ocenili współpracę z lokalnymi władzami pozytywnie – 92% uważa, że władze wspierają działania, a 8% wskazało, że wsparcie to jest ograniczone.
- Analiza wskazań respondentów pokazuje, że w opinii pracowników instytucjonalnych za najważniejsze działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, które powinny zostać wdrożone przez KRPA i Zespół Interdyscyplinarny, uznaje się programy edukacyjne w szkołach (77%), kampanie społeczne zwiększające świadomość na temat uzależnień (62%), szkolenia i warsztaty dla dorosłych mieszkańców (54%), konsultacje i wsparcie psychologiczne dla rodzin (54%) oraz współpraca z lokalnymi instytucjami zostały wskazane przez 50% badanych

Rekomendowane działania

- Zorganizowanie szkoleń i warsztatów dla dorosłych mieszkańców, aby zwiększyć świadomość społeczną na temat uzależnień i ich skutków.
- Realizacja kampanii społecznych edukujących o problemach uzależnień, skierowanych zarówno do młodzieży, jak i dorosłych.
- Zapewnienie wsparcia psychologicznego dla rodzin oraz stworzenie systemu łatwiejszego dostępu do terapii uzależnień.
- Zacieśnienie współpracy między KRPA a Zespołem Interdyscyplinarnym poprzez regularne spotkania i wypracowanie wspólnych strategii działania.
- Wzmocnienie współpracy z lokalnymi instytucjami zdrowia i pomocy społecznej w celu lepszego wykorzystania dostępnych zasobów.
- Zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na działania profilaktyczne oraz zatrudnienie dodatkowych specjalistów, tj. psychologów.

Dzieci i młodzież szkolna

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Tyczyn jest obecne. 1% uczniów klas 4-6 oraz 6% uczniów klas 7-8 deklaruje, że ma za sobą inicjację alkoholową. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia oraz zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 6% uczniów klas 4-6 oraz 14% starszych uczniów. Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze jest obecny wśród uczniów szkół Gminy Tyczyn. 5% z ankietowanych uczniów klas SP 4-6 oraz 6% uczniów klas 7-8 zadeklarowało, że przyjmowali kiedykolwiek substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze. Ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.
- Należy zwrócić uwagę na obniżający się wiek osób sięgających po napoje energetyzujące, które stanowią duże obciążenie zdrowotne dla młodego organizmu. Aż 8% uczniów klas SP

4-6 oraz 23% SP 7-8 jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 13% uczniów z młodszej oraz 34% starszej grupy deklaruje, że pije napoje energetyczne

- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera. Uczniowie szkół podstawowych Gminy Tyczyn najczęściej korzystają z komputera do 2 godzin dziennie (SP 4-6: 36%; SP 7-8: 22%). Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach i wypełnieniu obowiązków są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- Wnikliwie należy ocenić skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, ponieważ internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. Doświadczenia z taką formą „rozrywki” deklaruje – 19% młodszych oraz 35% starszych uczniów. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Uczniowie przyznają, że doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej). Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów.
- Uczniowie w Gminie Tyczyn deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami. Zaleca się rozwijanie pozytywnego potencjału rodziny i jednocześnie wzmacnianie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.
- Uczniowie przyznają, że doświadczają agresji słownej. Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami

rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy.

Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego:

- **Organizacja spotkań, pogadanek, zajęć i warsztatów dla uczniów, które będą:**
  - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i uzależnienia od tych substancji,
  - uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
  - rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
  - kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia,
  - uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu,

oraz będą miały na celu:

  - poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
  - uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
  - kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych szczególnie nieznajomych,
    - dostarczenie uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
    - kształtowanie postaw uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doбором treści programów komputerowych oraz Internetu,
    - podnoszenie świadomości uczniów dotyczących ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
    - ukazanie wpływu hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
    - poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
    - poznanie wpływu jaki ma na życie hazard,
    - pokazanie jak budować pozytywny obraz samego siebie.
- **Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia i spotkania otwarte w tematyce:**
  - ✓ Przyczyn wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych.

- ✓ Wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień.
- ✓ Ukazania znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych.
- ✓ Sposobów wyjścia z uzależnienia.
- ✓ Ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem.
- ✓ Przedstawienie mechanizmu i konsekwencji uzależnienia.
- ✓ Zwrócenie uwagi na różne formy uzależnienia.
- ✓ Przekazanie rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi.
- ✓ Omówienie poszczególnych uzależnień behawioralnych tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu.
- ✓ Omówienie: ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływ komputera i Internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu.
- ✓ Najpopularniejsze zagrożenia Internetu.
- ✓ Jak chronić własne dziecko – poradnik dla wychowawców klas i nauczycieli, sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci.
- ✓ Nowe zagrożenia m.in: sexting – nastoletnia auto-pornografia w sieci, cyberprzemoc, era informacji i manipulacji medialnej, kampanie społeczne dotyczące zagrożeń związanych z Internetem.

Programy pozwalające kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu